

Ludwig Baká

Kiadja a csász. és kir. 65.
gy. e. özvegy- és árva alapja
javára.

MEGJELENIK
MINDEN HÓ 15-én.

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

Egész évre	—	—	10.-	kor
Fél évre	—	—	5.-	
Negyed évre	—	—	2.50	„
Egyes szám ára	—	—	0.80	„

BOLSEVIKI.

Irta: v. Möller Károly alezredes, ezredparancsnok.

A bolsevik mozgalom keletkezését és elhatalmasodását nekünk, Ludwig bakáknak alkalmunk volt az orosz fronton — mely ugyszólván „házi” frontunk volt hónapokon keresztül megfigyelni. Mi láttuk, amint ez a mozgalom az orosz frontot kikezdte, majd fölemészttette annyira, hogy a medveerejű hadsereg oly gyöngé lett, mint egy gyermek. Egy hatalmas nép öngyilkossága! Akkoriban mi is segítettünk ezen mozgalomnak ahol tudtunk és azt hiszem, hogy a mi propagandánk nem kevésbé járult hozzá ama bomlási folyamat siettetéséhez, mely végeredményben a keleti fronton a békét eredményezte. Ma pedig — legalább itt Ukrainában — mint ellenség állunk a bolsevikekkel szemközt. Tempora mutantur.

Az ukrán „bolsevikiek” természetesen a bolsevikizmus eredeti eszméivel kevés közösséget mutatnak fel. Kétségtelen ugyanis, hogy az eredeti „bolsevikizmus” egyes fanatikuskok meggyőződésének becsületes eszméje volt, hacsak utópia is, de mégis becsülendő mint minden eszme, melyet saját existenciájuk latbavetésével hirdetnek annak követői. Feltehető az is, hogy az összes, a végcélban előállott zavarok dacára a nagyorosz bolsevikiek

egyrésze ma is becsületes, az emberiség céljai érdekében küzdő hívő emberekből áll, ha nagy céljaikat csak homályos körvonalakban, tompán látják, vagy inkább csak sejtik is. Az ukrán bolsevikiek azonban semmi esetre sem tartoznak e csoporthoz. Az ukrán „bolsevik”, „szabad kozák” vagy hasonló elnevezések alatt többnyire közönséges tolvajok, rablók és gyilkosok rejtőznek, akik a bolsevik köpönyeget inkább csak mint szépítő eszközt borítják vállukra. Ilyen az ember: A legközönségesebb céljaihoz is van egy kenetteljes cégére, melyet azután a mellényzsebében hordoz.

A Ludwig bakáknak már volt alkalmuk a „bolsevikiek” tevékenységét közlőkről is szemlélni. Sohasem mutatkoztak egyébnek: közönséges rablógyilkosoknak és céltalan gyujtogatóknak. A kotowkai bolsevikiek, kiket június közepén megrendszabályoztunk, ezen banditafajnak valóságos diszpeldányai voltak.

Kotowka? Közönséges falu, olyan mint a többi ukrán falvak. Mellette hatalmas kastély és mintagazdaság. Mindkettő Urussow herceg tulajdona, akinek szekere rudját mi magyarok bizonyos okoknál fogva nem szívesen tolnánk, sőt ellenkezőleg. De amit a kotowkai bolse-

viek ebben az uradalomban véghez vittek, mikor a jószágfelügyelő fejét és jobb kezét levágták, a kastélyt a gazdasági udvarral s a két millió rubel értékű könyvtárral együtt egyszerűen megsemmisítették, afelett már nem örvendhetünk mi sem, különösen ha meggondolja az ember, hogy az uradalmat a felügyelővel együtt azér pusztították el, mert ezredünk tegyük századának szükségképen s bizonyára nem tulságos szeretetből a felügyelő szállást és ételmet adott. Mert hiszen ha még el is fogadnók a kommunista elvet, mely szerint nem engedhető meg, hogy valakinek 100,000 hold birtoka legyen amilyen a kotowkai hercegi uradalom volt — s hogy az ily birtok a parasztok között osztandó fel, továbbá ha igaz lenne is az, a mende-monda, hogy a herceg rosszul bánt parasztjaival, akkor sem volna joga senkinek tíz millió rubel értékű nemzeti vagyont a lángok martalékává dobni, hamuvá változtatni, füst alakban szélnek eresztetni, nem is szólva a gyilkosságról. Ezen eset és még sok más hasonló példa tisztán mutatja a rombolásban telt örömet, a gyilkos és állati ösztön feleledését. Ezek az ukrán bolsevikiek.

A fenti eset, valamint több



nagy számban előfordult hasonló tett azt bizonyítja, hogy az ukrán bolsevikiek az államot és a társadalmat megsemmisíteni óhajtó elemek, miért is a békeesség s a nép jólétének továbbfejlődése érdekében ép úgy ki kell irtani őket, mint ahogy kipusztították a régi világban a haramiákat és a betyárokat.

Egyébként nálunk otthon is vannak „bolsevikiek”. Azok a föld salakjából előkerült elemek ezek, kik a nép győzelmi akaratát hazugságra és rágalmazásra épített propagandájukkal igyekeznek megingtatni. Ezt a propagandát pénzért, az entente érdekében, de a világüdvözlés köpenyébe burkolódzva folytatják. Sok gyöngé, vagy szerencsétlen, a háború által letört egyén akad, ki hitelt ad szavaiknak, továbbfejleszti tanaikat, s méltó kíséretét alkotja e hitvány elemeknek. Ezek is bolsevikiek. Végül idetartoznak azok is, kik a máról-holnapra való meggazdagodás vágyától sarkalva a mai időkben — mikor százvezrek életüket, utolsó vagyunkjukat is feláldozzák! — árdrágítással végleg elkeserítik, kétségbeesztik embertársaikat s így a fenti propaganda

terjesztőinek karjaiba üzik. Ha az egyszerű ember látja, hogy egy klikk ugyszólván akadály nélkül veheti el a derek emberek tárcájából az utolsó fillért is, akkor ne csodálkozzunk, ha épen ez az egyszerű ember így kezd gondolkozni: „A társadalom a mai formájában nem ér semmit, mert . . . stb.” Ez a hit már maga is bolsevik eszmékre sarkal. De nem ez az ember a bolsevik, hanem azok, akik elkövetik mindazt, amiken az illető ezen meggyőződéshez jut. Ezek pedig az árdrágítók, valamint akik mögöttük állanak, továbbá azok, kik nem tudnak, vagy nem mernek védekezni ellenük. Ilyenek igen sokan vannak. Ide tartoznak végül mindazok, akik az élvezetek beteges vágyától sarkalva, vakon megfizetnek mindent amit az árdrágító bolsevik követel. A közönségnek meg kell végre tanulnia ezek ellen tömörülni, fellépni és a kormánnyt támogatni.

Gyarapítsuk ezredünk özvegy és árva-alapját! —

TÁRCA.

Egy pohár bor meg kettő

Balala András egy kis cserfát vitt Pétervásárra. Ugyanoda iparkodott Turó Imre is a Málajáról, ahol a rétes helyeken elég széna terem. Tudnivaló, hogy mindketten a hetivásárra igyekeztek. A vásár meg volt, kié ilyen, kié amolyan. Balala tudniillik eladta a cserfát, azért méltó jussal be is tért a Törökfőbe egy ital borra, ami fölötté jól esik a kegyetlen szellős októberi időben.

Ragyogó orcával rendelt egy féllitert, mellé is telepedett nagy megelégedéssel. Ivott és váltott is egy pár szót a falubóliekkal és a más-honnan valókkal, ahogy az ilyenek kijön a sorja. Ej, haj, jól érezte magát! Bizony nem veri meg az Isten érte, ha még egy másik féllitert kerit maga elé az

asztalra. Már annak is a végén járt, mikor ihon jő Turó Imre, ennek már olyan duzzadt volt az arcza, hogy rögtön kitetszett belőle: Neki csak amolyan volt a vásár.

Turó erősen szétnézett az ivóban. A nagy ember belé is vágta fejét a mestergerendába, de mint-hogy csak Balala mellett volt hely, felvágott fejjel odaült ugyan mellé, de nézett ő mindenféle, csak Balalára nem, pedig régi ismerősök voltak. Maczonkára, ahol a palóc hit szerint a világ közepe van, együtt farsangoltak. Ózsi szivem után annak idején. De Ózsi csak addig nézegetett felfelé a nagy Turóra, míg Balala nem jelentkezett. „Bijon nem megyek én ég meszelőhöz” — mondogatta Ózsi. Ezt az árgyók, a palócok házasságkijárói be is jelentették Turónak, aki azonban addig nem hitt nekik, míg Ózsi Balalával be nem kötötte a fejét. Azóta Turó többször összekülömbözött Balalával a bucaukon, vásárokon s hol az egyik, hol a másik huzta a rövidebbet.

Balalanak nagy kedve kereke-

Möller alezredes látogatása a pót-zászlóaljnál.

Munkács, 1918. jul. 1.

Nagy napra virradt június 22-én a Munkácson állomásozó pót-zászlóalj. Izgalommal várták erre a napra ezredünk szemefényét, dicső vezérét: Möller alezredest.

Előbb úgy szólt az értesítés, hogy 18-án jön, de fájó szívvvel értesültünk, hogy az alezredesünk ismét elhalasztotta már Szatmárra várt megtisztelő látogatását. Ismét teljes lett azonban örömünk, amikor megjött a távirat, hogy 22-én reggel megérkezik.

Nem volt semmi szükség előkészületekre, mert amint futótűzként terjedt el tisztek és legénység között ezredparancsnokunk érkezésének híre, mindenki teljesen tudatában volt annak, hogy mivel tartozik az ezredparancsnokának. A bakák uton-utfélen ezzel a hírrel fogadták egymást s dicsekedve mondták az ismeretleneknek is, hogy „jön Möller apánk!”

dett a második féllitertől. Különösen, mikor meglátta az ablakon keresztül a szekeren a szénát, amit Turó nem adott el. Nyájasan lassu szóval oda is szólott neki.

— Ha nem is lát meg sógor, azért meg vagyok, akárcsak a széna ott az udvaron!

Van, aki megegye odahaza is.

— Tán el se adta volna ezt a jó szénát? Vagy mivel hogy a szentek se kérte?

Turó egy hajításra kiitta a féllitert, csak azután válaszolt.

— Elhallgass, annyit mondok, mert bijon, bijon itt hiába tróbalod a szerencsét.

Sose tróbalom én, mint kelmed Maczonkán — s vágott is rá egyet a szemével Turó felé.

Azóta ragyázott meg a szép Ózsi is, mióta érte vette fel a féketőt!

Teréfálsz-e, hallod?

— Nem én!

No, Balala végig is vert erre Imrén az ostorral.

— Hát te teréfálsz-é?

A legjobban örült Dávid alezredes, a pótzászlóalj szeretett és nagyrabecsült parancsnoka. Láta, hogy mindenki együtt érez vele a szeretetben, tiszteletben és ragaszkodásban, tehát mint házigazda is nagy meglepéssel nézett a fogadtatás elé.

22-én hajnali 4 órakor már türelmetlenül várta a Dávid alezredes vezetése alatt egybegyűlt tisztikar a vonat érkezését. Végre berobogott a nagy füstös galíciai masina s az egyik tiszti kocsiból frissen ugrott le Möller alezredes s látszott rajta, hogy mennyire örült a szép számmal egybegyűlt 65-ösöknek. Ugy fogadtuk őt mint egy nagy család tiszteleire méltó fejét és azonnal olyan meleg volt a hangulat, mint mikor a rég nem látott és nehezen várt apa érkezik meg fiai közé. A katonai formalitások szinte eltűntek a szeretetteljes fogadtatásnál. Möller alezredes után Tilzer és Diez főhadnagyok szálltak ki a vonatból, ezredünk eme igen érdemes és felette népszerű két fiatal tisztje. Őket is kedves melegséggel láttuk viszont és Diez főhadnagyot próbáltuk is kapacitálni, maradna itt, ha csak rövid ideig is köztünk, de

ő legnagyobb sajnálatára kijelentette, hogy a szívére kell hallgatnia és Kassára kell kofrolnia. Ez olyan súlyos érv volt, hogy elálltunk a további kéréstől. Annál jobban örültünk, hogy legalább Tilzer főhadnagy itt marad nálunk Möller alezredes mellett, bár tudtuk, hogy őt is már nagyon nehezen várják a nagy magyar alföldön.

Möller alezredest Schönborn-Buchheim Ervin gróf szállásolta el, történelmi nevezetességű, Munkács piacán álló, ősrégi Rákóczi kastélyában s azt a lakosztályt bocsátotta rendelkezésére, amelyben 1914. évben Károly királyunk, mint trónörökös a kárpáti harcok idején, majd később a kárpáti harctér híres parancsnoka Linsingen vezérezredes lakott.

A város polgári társadalmá is örömmel értesült a megtisztelő látogatásról és igen nagy érdeklődéssel kísérte a pótzászlóalj ünnepét.

Möller alezredes délelőtt meglátogatta a pótzászlóalj parancsnokságot s nagy meglepéssel látta, hogy serényen folyik a munka s tapasztalhatta, hogy milyen nagy munkát is okoz az itthoni állapotok szervezése,

rendben tartása, hogy az összhang az ezred és pótzászlóalj között minden tekintetben megleljen. A pótzászlóalj parancsnokság irodájában igen kedves meglepetés is érte. Ugyanis Szántó főhadnagy helyettes segédtiszt szobájában életetoppant négy szép fiatal leány és hatalmas rózsacsokrot adott át pár kedves szó kíséretében, amit Möller alezredes szíves mosollyal el is fogadott, a szép figyelmet magyarul megköszönte és pár percig elbeszélgetett a fiatal lányokkal. A négy szép lány nem volt más, mint a pótzászlóaljiroda női segédnunka ereje Nagy Emilia, Zboray Irénke, Ország Irmus és Kuszka Berta, akik szintén úgy érezték, hogy az ünnepekből részüket ki kell venniök.

A pótzászlóaljparancsnokság épületéből átment a szemben lévő régi 65-ös laktanyába, ahol a II. pótzászlóalj, továbbá a törzs- és felülvizsgálati osztály nyer elhelyezést.

A II. pótzászlóalj főhadnagy századparancsnok fogadta. Schmidt főhadnagy jelentkezése után ezredparancsnokunk meg szemlélte a századot és a

— De én bijon nem!

Erre meg Turó vette ki a lábaközül a bunkót s olyat vágott vele Balala fejére, hogy egyszeriben lefordult a székről. Ott feküdt mozdulatlanul a földön. (Tan jó is tette, mert kitudja, Turó oda nem sujt-e másodsor, ha felfelé kapaszkodik. Könnyen tehetette, mikor Balala kezében nem volt egyéb egy hitvány ostornál.)

Turó nézte egy darabig, hozzá is rugott, de Balala meg se mozdult. Erre már nyolcan is közeledtek felé, rugták elől, hátul, hol a caizma orrával, hol meg a sarkával. Balala erre se szólott semmit.

— E bijon meghót szólott az egyik a sugdosók közül mely meggyőződéssel.

A gyászos hír eljutott Ózsihez, aki a szekér oldalán ülve kolompéros lángost eszegetett.

Jaj, édes uram, jajgatott — már megint ez a Turó vót gyilkosod!

Turó nyomban el is szelelt, mert bizonyos, hogy Ózsi kikaparta volna a szemét. Az emberek azonban

felkapták a földről Balalát s kivitték a szekérre. Hadd vigye haza az asszony, temesse el. A többit majd elvégzi Turóval a törvény.

Az asszony a kuthoz sietett s leöntötte egy veder vízzel az ura fejét. Balala erre kinyitotta a szemét, halk hangon töredeve sugta a mellette térdelő asszonynak.

— Vigy el Bályint doktorhó!

— Hát nem hőttál meg? — kérdi nagy örömmel az asszony.

Majd kitudógyik. De ha nem halok meg, a vizireportra szükség van.

Az asszony lehajtott Makai Bályint híres palóc orvoshoz. Az uton egy párszor nagyot koppant Balalának a szekérről lelógo leje, de egyéb baj nem történt. Keserves sirással jelentette épen az udvaron levő doktornak:

Megölték az uram, teens doktor ur

Hol te, kicsoda te?

A Töröklöbe, az átkozott Turó, hogy a csillagos ég haragugyék meg rája.

No már nagy dolog — véli

az öreg doktor — hát nem elég lett volna, ha csontját vagy egyebet törri?!

Evvel nagy hűmmögés között odamegyen a szekérhez, telemeli az egyik kezét, ami abban a nyomban élettelenül lehull, a másik épen úgy.

— Esik a kéz tehetetlenül — dörmögi az öreg.

Felemeli a nadrágján felül kibomlott inget. Ott egy nagy sárga foltot lát. Talán májfolt volt, de a doktor megcsóválja a fejét:

Már a hulla folt is meglát-szik rajta. Balala még akkor is mozdulatlan. (Vagy a jó vizireport miatt van ez úgy, hogy Turó Péternek annál jobban gyűljék meg a baja a törvénnyel?)

Az öreg doktornak mintha hamis mosolygás jelent volna meg a bajna két végén.

Gódor! — kiáltja kocsisának vigyétek az asszonnyal ezt a holttestet a bontókamarába. Hozz oda egy dézsa vizet is. Még maga is segít nekik a holttestet a műtőasztalra tenni.

legénységi szobákat. A kitüntetett legénységet megszólította és melegen érdeklődött személyes viszonyaik iránt. A kifogástalan rend és fegyelem, a legénység által megdicsért jó élelmezésért őszinte elismerését és köszönét nyilvánította Schmidt főhadnagynak, ennek az orosz hadifogságból visszatért, nagy közszeretnek örvendő régi, kiváló 65-ös tisztnek.

A törzs és felülvizsgálati osztagnál Szántó főhadnagy kalauzolta, mint a távol levő Varsányi főhadnagy helyettese. Bár ez az osztág gyűjtőhelye a már frontszolgálatra nem alkalmas rokkant és beteg katonáknak, mégis mindenütt a legnagyobb tisztaság, organikus rend és katonás fegyelem dicsérte a Versényi főhadnagy erélyes és ügybuzgó vezetését.

Délben a tiszti étkezdében Dávid alezredes vezetése alatt bemutatkozó jelentkezés volt, mely alkalommal az előtte még ismeretlen hadifogságból visszatért és a harctérről már jól ismert tisztekkel szívesen elbeszélgetett.

Ezután Munkács város diszküldöttsége jelent meg Möller

— Mi lesz má' az én édes urammal? — kérdi az asszony siránkozva.

— Mi! Hát felvagdálja a teéns ur — vigasztalja a tapasztalt Gódor az asszonyt — s irást ad kiednek róla, hogy a törvényhez vigye, ott majd elhuzzák Turó nótáját róla.

— Jaj, Jézuskám

— Csak menjék innen kifelé — s kituszkolja a síró asszonyt az ajtón, rendesen be is csukja az orra előtt.

Hallotta-é mindazt Balala? Ha meg nem halt végképpen, hallhatta. Elég az hozzá, mikor az orvos visszatért a késsel, a márványasztalon már senkisem feküdt. Megkérdi az öreg doktor:

— Hol van a holttest?

Gódor felelt rá fejcsóválva:

— Nyitva az ablak. A hót meg ott szalad a kert végiben. Mindég mondtam teéns urnak csináltasson rostélyt az ablakra, mer' elszöknek innen a holtak. Szaladhat majd utánok

— y. L. —

alezredes előtt Petrovay polgármester vezetése alatt és Gergely tiszti főügyész ünneplő szavai után átnyújtotta a Munkács város által adományozott diszfokost. Eredetileg a város diszközgyűlés keretében akarta megtartani ezt az ünnepséget, de ezredparancsnokunknak váratlan érkezése folytán ez technikailag nem volt kerestül vihető. Igazán megható szép ünnepség volt, amikor a város előkelősége a tisztikarral együtt szívből és lélekből ünnepelte dicső ezredparancsnokunkat. Gergely főügyész beszédére Möller alezredes magyarul válaszolt.

Mind a két beszéd nagy hatással volt a jelenlevőkre és élénken kifejezésre juttatta az ezredünk iránti szeretetet, a Möller alezredes kitűnő személye iránti tiszteletet és a város iránti őszinte ragaszkodást, valamint a város vezetősége és polgársága iránti nagyrabecsülést. Meglátta, hogy ez az ünnep nemcsak a pótzászlóalj, hanem a város ünnepe is. Itt katonaság és polgárság egyek vagyunk és ez a tétel e napon tettekben kifejezett megerősítést nyert. De ez nem is lehet ott másként, ahol Dávid alezredes a parancsnok, aki tekintélyével, népszerűségével és minden tetteben megnyilvánuló tapintatosságával a jóviszonyt nemcsak megteremteni, hanem napról-napra fejleszteni is képes.

Délben a régi 65-ös tiszti étkezdében diszebéd volt, amelyen a pótzászlóalj tisztikara teljes létszámmal résztvett. Igen szép látvány volt a mindenütt virággal diszitett helyiség, amely virágokat a városi lakosság küldötte őszinte szeretete jeléül. A régi 65-ös jókedv és hangulat uralkodott egész idő alatt. Möller és Dávid alezredes felköszöntő beszédeiben kifejezésre jutott, hogy tábori ezred és pótzászlóalj mint egy test és lélek összeforrott jóban és rosszban, örömben és bánatban. Majd Mikecz hadnagy igen sikerült formában és közvetlen szavakban mondta el, hogy a nehéz fogságban mennyire örültek a tisztek, mikor hallották, hogy milyen dicső ezredparancsnokuk van, büszkeség töltötte el keblüket, amikor az orosz hivatalos jelentésben

is olvashatták az ezred vitézségéről szóló királyi dicséretet és nehezen várták a szabadulás óráját, amikor majd alkalmuk lesz a sok szépről és jóról közvetlenül is meggyőződni s hálát ad a Teremtőnek, hogy ezt sikerült megérnie. Nagy tetszés fogadta Mikecz hadnagy őszinte szavait, amelyek láthatólag jól estek ezredparancsnokunknak.

A hangulatot nagyban emelte Patai jól ismert bandája, amely szebbnél-szebb Ludwig baka nótákkal szórakoztatott. Sokáig ült együtt a társaság és mindenkin meglátszott az öröm és boldogság, hogy szeretett ezredparancsnokunkkal a fehér asztalnál kellemesen töltheti idejét.

Möller alezredesnek további itt tartózkodása folyamán első dolga volt, hogy a fogságból visszatért hadifoglyokat megismerje, akik a híres munkácsi várban nyertek elhelyezést. Nagy meglepedettséggel látta, hogy a visszatért legénység hangulata és fegyelmezett katonaság magatartása kifogástalan. Meggyőződött róla, hogy ezeken a derék jó magyar fiukon a külföldi káros áramlat nem fogott, ezek a fiuk lelkükben a magyar ember becsületes hazaszeretetével, királya iránti rendíthetetlen loyális hűségével és mint katonák feljebbvalóik iránti — mindenkor szolgálatra kész engedelmességével és feltétlen tiszteletével jöttek vissza. Szívélyesen elbeszélgetett velük, különösen a stanislai csatában fogságban kerültekkel. A látottak és tapasztaltak nagyon jó benyomást tettek ezredparancsnokunkra s ezért nagy elismerését és igaz köszönét nyilvánította Dávid alezredesnek és Spiegel főhadnagynak. Az ő lelkiismeretes és fáradságot nem ismerő munkájának és tapintatos bánásmódjának köszönhető az elért eredmény.

Majd a vár alatt elterülő Várpalánkán elhelyezett III-ik pót századot tekintette meg. Mindeközben rendet, fegyelmet és a Ludwig bakák hagyományos jó hangulatát találta, ezért is nagy köszönét és elismerését nyilvánította Spiegel főhadnagynak a pót század érdemes parancsnokának.

Nem kerülte el azonban ezredparancsnokunk figyelmét ama

sajnálatos körülmény, hogy a munkácsi vár, Zrinyi Ilonának történelmi nevezetességű, remekbe épült vára, az illetékes körök által nem részesül kellő figyelembe és gondozásba. Az idők folyamán pusztul és szenved ez a történelmi momentum, és nem gondolnak arra, hogy a hazafias érzés ápolásához tartozik ennek épességben tartása.

A látogatásnak további programját képezte az Órhegy-alján elhelyezett I. pót század megsejtelése.

A falu bejáratánál impozáns diadalkapu fogadta a Dávid alezredessel érkező ezredparancsnokot. A század a sörgyár előtt húzó országúton állott fel. Möller alezredes Lázár főhadnagy jelentése után a kitüntetett altisztekkel és legénységgel jóindulatulag elbeszélgetett, melegen érdeklődött sorsuk, helyzetük iránt. Miután látta, hogy a szellem, rend és fegyelem itt is kifogástalan, nagy elismerését és köszönését nyilvánította Lázár főhadnagynak a század buzgó parancsnokának.

A program hátralevő része volt még az Alsógerebenen elhelyezett géppuskás pót század megtekintése. Az itteni fogadtatás méltó befejezése volt a nagyszerű ünnepségnek. Művészién diszitett hatalmas diadalkapu fogadta az érkező vendégeket. A diadalkapunak egyik érdekes specialitása volt, hogy a girlandokat valódi „Maschinengewehrgrutni” helyettesítette. — Puhaca Radó százados pót század parancsnok leadta jelentését, mely után a község fehérruhás lányai egy hatalmas szép rózsacsokrot nyújtottak át Möller alezredesnek.

Majd a község képviselő testülete járult eléje s a községi bíró kifejezést adott ama örömeinek, amely községüket érte a megtisztelő látogatás által. Möller alezredes igen meghatotta ez a nem várt, kedves és meleg fogadtatás és efeletti örömeinek többször kifejezést adott Puhaca századosnak. A derék masinisták ezermester-keze a diadalkaputól a faluhelységig nyirfa sétányt varázsolt és az ünneplőn kivonult falu népe az egész

bevonulás alatt riadó éjjennel és virágessóvel kísérte a magas vendégeket utjukon. Tündérorrszági képe volt az ünnepségnek, ezen a természet minden szépségétől megáldott remek fekvésű helyen és az ember szeme káprázott a sok virág és gyönyörű fehérsnép láttára.

A kivonult legénység úgy állt a gép mellett, mintha odaszögezték volna. Az ezred híres „nehéz gyalogságának” méltó tükrét nyújtották. Örömtől sugárzó arccal látta ezredparancsnokunk, hogy az az elsőrangú masinista szellem, amely mindig alkalmas a legénységben a hű öntudatot fokozni, épügy megvan a pót századnál, mint az ezred gépfegyverszázadainál. Ismételt nagy örömmel nyilvánította Puhaca kapitánynak a látottak és tapasztaltak feletti igaz elismerését.

Az alsógerebeni kirándulásról méltán elmondhatjuk, hogy koronáját képezte az ünnepségnek, ami a Puhaca kapitány mintaszerű vezetésének, rendkívüli ügybuzgalmának és az igazi katonát jellemző fegyelmezett-ségnek, tudásnak és népszerűségnek az eredménye.

Sajnos hamar elröppentek ezek az emlékezetes szép napok, amikor a pót század alj minden emberének alkalma volt kimu-

tatnia ezredparancsnoka iránt határtalan tiszteletét, mérhetetlen ragaszkodását és szeretetét

Möller alezredes is azon volt, hogy minden percét szeretett Ludwig bakái között töltsse. Csupán két estére mondott le erről a kedves kötelességéről, amikor engednie kellett gróf Schönborn és Dávid alezredes megtisztelő meghívásának.

Megvagyok róla győződve, hogy Möller alezredes époly szeretettel gondol vissza ezekre a szép napokra, mint amilyen kedves emlékként őrizzük meg mi is szívünkben a pót század alj családi ünnepét.

Nem is győzte Möller alezredes elismeréssel és köszönettel Dávid alezredesnek, aki valóságos életcélnek tekinti, hogy a beléje helyezett bizalomnak minden tekintetben megfeleljen; nem ismer sem időt, sem fáradtságot, hogy segédtisztjével Fritsch századossal vállvetve azon munkálkodjék, hogy az ezred hagyományos szelleme ébren tartassék, a kitűnő fegyelem és a példás rend az egész vonalon érvényesüljön, az összhang pedig a tábori ezred és a pót század alj között minden tekintetben legyen. És megis van!

Dr. Nyiri Zoltán.

Glew.

Emléklap a Ludwig bakák 1914. évi dicsőséges harcaiból.

Irta v. *Möller Károly* alezredes, ezredparancsnok.

Mikor 1914. október végén a németek kénytelenek voltak az orosz gőzhenger elől orosz-lengyelországban visszavonulni, ugyanakkor a cs. és kir. hadserégfőparancsnokság is beszüntette a nagy, közpogaliciái őszi csatát, melynek állása reánk nézve főleg a déli szárnyon elég kedvező volt. Mi részben a Kárpátokba, részben nyugatgaliciába vonultunk vissza. Az oroszok követtek ugyan, de rendes szokásuk szerint lassan jöttek utánunk. November közepén már újra harcizaj zavarta a ködös téleleji hangulatot.

Azok a magasabb kötelékek, melyekhez a 65. gyalogezred a 15. hadosztállyal tartozott, Krakó tájára vonultak vissza. De nem pihenés céljából. Már november 17-én újra látjuk az előrenyomuló Ludwig bakákat a hadosztály végén, mely reggel 5 órakor Pradnik Czerwonyról Gorka-Koscielnikára nyomult elő. Itt a 65. gyalogezred azt a parancsot kapta, hogy az idegen, 8-ik hadosztály tartaléka gyanánt helyezkedjék készenlétbe a Worzenicétől keletre fekvő magaslaton. A fél I., III. és IV-ik tábori zászlóaljából álló ezred itt kapta a

Blosche Henrik őrnagy tájékoztodik. Előbb Glewice, majd eszak felé tekint s látja, hogy az orosz Glewicénél a 29. gyalogdandárral szemben egy talpalatnyi földet sem akar átengedni, hogy Glewicétől északkeletre az orosz tüzérség egymásután küldi ösztüzét a 29. gyalogdandár csapataira, majd végigjártatva bíráló tekintetét saját helyzetünk felett, kiadja a parancsot: „IV. zászlóalj az előnyomulást beoszteti s jól beássa magát. A géppuskás osztag 4 fegyvere a IV. zászlóaljtól északra állást foglal s oldalazó tüzzel leküzd az ellenséges tüzérséget. Géppuskás osztagtól balra az egész 12-ik század rajvonalba fejlődik s élénk tűz alá veszi az orosz üteget. Irányzék 2.500, esetleg célpont a célok felett!”

Polnisch Elemér százados rész elhatározással géppuskáival messze tul megy előre a mi állásainkon, hogy az orosz tüzérséget annál hatásosabban vehesse tűz alá. A 12-ik század is fejlődik balra és . . . A meglepetés tökéletes volt. Az orosz ágyuk tűzvonalában és a lőszerkocsik között oly nyüzsgés támad, mint egy feldult hangyabolyban. A fogatok előre akarnak hajtani, de nem tudnak, ágyukat irányítanak hirtelen gépfegyvereink felé, egykét lövést leadnak, aztán elnémulnak. Az orosz gyalogság füllelni kezd, egyenkint szállingózik vissza, majd futásnak ered. A Ludwig bakák 12-ik százada hatalmas ugrásokkal ront rájuk. A 29. gyalogdandár csapatai is előretörnek rohamra. Nagy veszteséggel végződött ez az ütközet az oroszokra nézve, bizonysgául sok száz foglyot hagytak vissza.

„Hogy az orosz üteggel mi történt, írja tovább Blosche őrnagy ütközet jelentése azt az ezredparancsnokság nem tudja; miután ugyanis Glewicze a mi csapataink kezébe jutott, az ezredparancsnokságnak eredeti feladatát — a támadást Szarbia ellen — folytatni kellett.”

A feladat elvégzése után Szarbiában és tőle északra éjjelezett az ezred. Egy nappal később, november 20-án azonban Glewre rendelték vissza, hogy csakhamar

ujra kiadják a parancsot: „Viszsa Szarbiába!” Ez azt jelentette: Támadás a 19-én esti, parancs folytán feladott állások visszaszerzésére.

Délelőtt fél kilenckor ujra a Szarbiától északra fekvő árkokban volt az ezred, de erős veszteségeket szenvedett az északról jövő gyalogsági és a Karwin melletti magaslatokról kapott tüzérségi tűz folytán.

November 21-én reggel kellemes meglepetés történt: Az orosz ellillant.

Következett az üldözés.

Délben kisebb utóvédharcok után Wiczekowicze mellett érték Zembrocín északi szélét. Az ellenség megszállta a Szreniacokától északra fekvő magaslatokat. A 65. gyalogezred a 30 gyalogdandárparancsnokság által Kovalára rendeltetvén, odavonult. Innen kellett másnap, november 22-én a mély és széles Szreniawka patakon át támadni

Éjjel szorgalmasan dolgoztak a hidak verésén, de sokra nem mentek; csak Kovalától északra sikerült néhány bürüt verni. Igen gonosz patak volt.

Délelőtt kilenc órakor megkezdődött a támadás. Az ezred három zászlóaljból állott: Első (3 század), harmadik (3 század) és negyedik (4 század) zászlóaljból. Ezredparancsnok Blosche Henrik őrnagy. A III. és I. zászlóalj az első vonalba rendeltetett.

„Délelőtt kilenc óra 30 perckor kezdte meg így mondja az ütközet jelentése a harmadik zászlóalj az előnyomulást De alig hogy az első osztagok felemelkednek, megsemmisítő orosz tüzérségi tűz fogadta őket. A III. zászlóalj csak kis csoportokban, ugrásszerűen képes magát a Szreniowka völgy lapályain előredolgozni. Délfelé eléri a zászlóalj összes százada a völgy északi részét. Az I. zászlóalj parancsnoka látva a III. zászlóalj veszteségét, elhatározza, hogy nem megy az átjárókhöz, hanem kis csoportokban vezeti a zászlóaljat a patakvonala északi részéhez. Ott hatalmas fákat vágnak ki s a legénység egyenkint állépi a patakot a fatörzseken. Ez a zászlóalj így ugyancsak eléri déltájban a völgy északi szélét. A III.

géppuskásoszttag követi a III. zászlóaljat.”

Délután 1 órakor a III. zászlóalj és tőle balra az I. zászlóalj Cibarowice és Gorka Stagniewska között a 60-ik gyalogezredtől balra és az 5-ik gyalogezredtől jobbra beérkezik. A IV-ik zászlóalj mint dandártartalék Brzeskára rendeltetve éjjelkor elmenetel.

November 23-án nem sikerül a térnyerés, meg kell elégedni az állások kimélyítésével.

November 24-ike is csupán „műszaki nap” a Ludwig bakák részére. Egyébként az orosz tüzérségtől nem igen szenvedtek ezen idő alatt, vagy legalább is nem annyit, mint a szomszédos testvér ezred, a 60-ik gyalogezred, kiknek feje felett gyújtotta fel a háztetőket az orosz tüzérség Cibarowicén s akik arcvonalaik előtt a 237. magaslati ponttól délkeletre fekvő teknőben az ellenség gyülekezését vették észre. Saját tüzérségünk is lőtt oda, de úgy látszik nem volt hatása.

A novemberi este szürkésegerá hullt az őszi tájra. Megette jött a nagyos galíciai éjszaka. Pihenés? Nem! Az nem következett, hanem harc, véres, veszett küzdelem előbb jobbról Cibarowicén, majd balról Gorka-Stagniewskánál és az első zászlóaljnál is.

Fritsch százados, a III-ik zászlóalj parancsnoka ezen harcokról a következő jelentést adta be:

„Hat órakor délután hurrá kiállítás hallatszott balról, Cibarowicze irányából. Az oroszok itt megrohanták a 60. gyalogezred állásait Erre az ezred puskatűzet ad le. Hat óra 15 perckor jött egy főhadnagy (neve ismeretlen) a 60. gyalogezred körülbelül 30 emberével és jelentette, hogy az egész 60-ik ezred fogásba jutott. Ezalatt egyre hallatszott az oroszok hurráh kiáltása, de fegyverzaj nem volt hallható.”

Ezen egyszerű, szerény szavak drámai képet varázsolnak azok szeméi elé, kik a háborút nem csupán zöld asztalok mellől és szürke autókból ismerik. És bizonyára gyorsan megvilágosuló élményeik képe agyukban. A főhadnagy jelentését a 30 em-

berről majdnem minden tapasztalt csapattest hallotta már, nem is egyszer. Ma már a csapattisztek tudják jól, hogy a végén nem 30, de 300, vagy még több ember gyült össze a főhadnagy körül, mert az ily vitéz ezredek fiai minden körülzárás dacára átvágják magukat puskatussal, vagy szuronnal, ha az egész világ csupa orosz lenne is!

Blosche Henrik őrnagy támadást készített elő. Az első zászlóaljnak sikerült is az ellenséget visszavetni, de az 5. gyalogezredet Stagniwicétől az ellenség visszavetette s akkor a helyzet tarthatatlanná vált. A Szeniwán való fedetlen átkelési hely Kovalánál Czibarowice felől egyre veszélyesebb lett. A Jakubowicei hid már orosz kézen volt, az ezred tartalékai távolról sem voltak elegendők a szárnyak biztosítására. A Ludwig bakák a 29. gyalogdandár parancsával egyetértőleg úgy határoztak, hogy ők lesznek az okosabbak s állásukat feladva ők is a Szrieniawa patak déli partjára vonultak, míg nem volt késő. Ez sikerült is.

Az oroszok pedig sem azon éjszakán, sem másnap 25-én nem kísérelték meg a patakon való átkelést. Ez a nap tüzerpárbajjal telt el.

November 26-án újra az a csunya szó futott végig a tűzvonalon, melyet a háboruban — sajnos — oly sokszor hallottunk, de mindig gyűlöltünk: „Vissza!”

Éjfélkor Plassowban szállásolta el magát az ezred. A zászlóaljnak megint utjába esett Glew. — Glew, te győzelmünk tanuja!

„Sulyos harcok“

A cs. és kir. 65. gyalogezred 1916. évi nyári harcainak története. Ára 40 fillér.

Kiadóhivatalunk 40 fil. postabélyeg ellenében megküldi. Cs. és k. tábori posta 618.

Möller Károly alezredes alapítványa a stanislai csata emlékére.

Az 1916. július 6, 7 és 8-iki véres stanislai csata évfordulóján az alábbi parancspont érkezett jelenleg szabadságon lévő, hön szeretett ezredparancsnokunktól

„A dicső és véres stanislai csata emlékére 3000 koronás alapítványt teszek hadikölcsönben. A kamatok a stanislai csata évfordulóján fizetendők ki kitünőt aliszteknek, akik az én parancsnokságom alatt szolgáltak. Sebesültek előnyben részesülnek. Ha ilyen alisztek nincsenek, három derék továbbszolgáló aliszteknek fizetendő ki a kamat. Az alapítvány az én nevemet viseli. Az alapító levelet bevonulásom után fogom kiadni. Együttal felszólítom az ezred tehetős hozzátartozóit hasonló alapítványok tételére. Többen is tehetnek egy alapítványt. Gondoljunk legalább az özvegy és árvaalapkra.“

Möller s. k.

Mikor e sorokat olvastuk, a legőszintébb s legmélyebb hála érzete töltötte el sziveinket. Ezen egyszerű szavak újra beigazolták azt a meggyőződésünket, mely minden egyes Ludwig baka szívébe kitörülhetetlenül bevésődött nemeslelkű parancsnokunk kétévi parancsnoksága alatt, hogy a mi jóságos Möller apánk soha egy pillanatra sem szünik meg gondoskodni fiairól, a sulyos harcokban, véres, de dicsőséges küzdelmekben kipróbált jó, magyar Ludwig bakákról, Bereg, Szabolcs, Zemplén és Ung derék fiairól.

Még élénk emlékezetünkben él a véres, de nem kevésbé dicsőségteljes stanislai csata, melyben oly sok magyar vér folyt el a hazáért s amelyben a Ludwig baka tanuságot tett arról,

hogy: A haza minden előtt! Még fülünkbe cseng legfelsőbb hadurunk legmagasabb dicsérete „az ezred derekas viselkedéséért“ De fülünkbe cseng, elesett hőseink árváinak és özvegyeinek zokogása is.

Követni fogjuk mi is parancsnokunk példáját. A gyűjtést ezredünk kebelében szép sikerrel meg is indítottuk. Következő számunkban már be is fogunk számolni az eredményről, új alapunk elnevezéséről és rendeltetéséről.

Nemeslelkű parancsnokunk tetteinek nem kell cégér. Hogy e sorok napvilágot látnak, annak csupán az a célja, hogy a Ludwig bakák tehetősebb otthonlevő hozzátartozóiknak, ismerőseinek, barátainak figyelmét felhívjuk hasonló akció megindítására.

Meg vagyok győződve arról, hogy példánk nem marad követők nélkül. Mi magunk sem riadunk vissza az anyagi áldozatoktól, pedig mi nem értünk rá a háboru alatt vagyont gyűjteni, mint sok otthon levő kortársunk, mert mi a harcok folyamán életünket kockáztattuk és nem egyszer vérünket adtuk. Érzem és hiszem ennél fogva, hogy a mi példánknak meg lesz a hatása.

Ilyen reményekkel eltelve hozzuk nyilvánosságra Möller apánk parancsát az ő nemes alapítványáról.

Greiner Béla,
százados.

Szerezzünk örömet hozzátartozóinknak, küldjük el a „Ludwig-baká“-t a hatvanötösök tábori életének hű és szórakoztató krónikáját.

ÖNÉLETRAJZ.

Guha Rudolf alezredes, zászlóaljparancsnok.

1892-ben neveztek ki tiszthelyettesé a cs. és kir. 31-ik gyalogezredhez Nagyszebenbe. 1894. május 1-én lettem hadnagy s ugyanaz év szeptemberében a 4-ik zászlóaljjal Boszniába kerültem Brcka, Bjelina, majd Dolina Tuzla állomáshelyekre. 1898. május 1-én főhadnaggyá léptem elő, szeptemberben pedig visszakerültem Nagyszebenbe az ezredhez. Egy év múlva Plevljére, Szandzsák Novibazarba helyezték át ezredemet. Itt ezredsegedtszi teendőket végeztem.

A Lim-területen három évig állomásoztunk, azután Gyulafehérvárra kerültünk: 1902. végén a hadtestiskolába vezényeltek Nagyszebenbe. Ennek elvégzése után 1903 nyarán a 31-ik gyalogezred Nagyszebenbe kiküldönített zászlóaljához neveztek ki századparancsnoknak. 1906. áprilisában kitünő csapattiszti szolgálatomért a bronz Signum Laudist kaptam a vörös szalagon. 1908. május 1-én századosná neveztek ki, ugyanekkor a nagyváradi 57-ik gyalogezredhez tettek át. Nemsokára Bécsbe kerültem új ezredemmel, majd 1914. április havában a 2-ik zászlóaljjal Zágrábba. Itt ért a mozgósítási parancs. Ezredünk a 13-ik hadtest kötelékében már július 28-án Bjelinára vonult a Drinánál a hártárvédelmet ellátni.

Augusztus 12-én reggel 5 órakor századommal előre küldtek felderítés végett. Batárnál kieroszakoltam az átkelést a Drinán s mint első léptem szerb földre. Századommal Lesnicza és Losnicz közti megszállott magaslatokra előnyomultam és sikerült a hadtestparancsnokságnak az ellenség erejéről fontos jelentést küldenem. Ezután az ezred kötelékében nyomultam tovább előre. 16-án Cinkote melletti magaslatot rohammal, nagy áldozatok árán elfoglalva Zavlakáig nyomultunk előre utóvédharcok között. Zavlakán nem sikerült a támadásunk, mire 19-én általános visszavonu-

lásra kaptunk parancsot. Ez alkalommal összes idősebb tisztjeink eltűntek s így nekem, mint legidősebb századosnak jutott a feladat, hogy az ezred ut századát a legnehezebb viszonyok közt, az ellenség heves üldözése közben Losnicára, a hadosztályparancsnoksághoz visszavigyen, amit 20-án sikeresen végre is hajtottam. Innen 21-én hajnalban tovább folytattuk a visszavonulást a Drinán át. Ekkor egy lövés könnyebben megsebesített.

Szeptember 11-től 14-ig több sikertelen átkelési kísérletben vettem részt. Szeptember 16-án a 8-ik hadtest kötelékében Raca mellett, a Drinának a Szávába való beömlésénél sikerült átkelnünk. Itt részt vettem az összes további harcokban szept. 28-ig. Szept. 29-én leváltottak bennünket, aztán Kraus altábornagy kombinált hadtestehez Macvába kerültünk. Mitrovicanál átkeltünk a Száván és Ravnéig nyomultunk elő. A folytonos esőzés és szabadban való éjjelezés következtében megbetegedtem és október 10-én ischiással kórházba kerültem.

December 2-án bevonultam a 37-ik gyalogezred pótzászlóaljához Péterváradra, hol egy pót századot vettem át. 1915. január 2-án saját kérelmemre egy menetzászlóaljjal visszakerültem a tabori ezredhez. Január 8-án a Kárpátokba került ezredünk. Itt Szurmay altábornagy csoportjában részt vettem ezredemmel az uzsoki szorosnál vívott súlyos harcokban, valamint a további nehéz ütközetekben Dydiva, Lokiec, Turka, Smolnik helységek mellett. Március 5-én tifusszal és vérhással a kassai járványkórházba vittek.

Július 1-én felgyógyulva bevonultam a pótzászlóaljhoz Obecsere, ahonnan saját kérelmemre már e hó végén egy menetzászlóaljjal a délnyugati hadszíntérre mentem. Szeptember 1-én őrnaggyá neveztek ki. Szeptember 2-án az ugyan felállított negyedik önálló zászlóalj parancsnokságot vettem át.

Október 10-én ezen zászlóaljjal a fassani Alpokban visszavertem az olaszoknak a Valnaggiore szoros elleni erős támadását. Ezen fegyvertényemért nyertem november végén első hadikitüntetésemet a III. osztályu katonai érdemkeresztet.

A fassani Alpokban, valamint a Rolle szorosban 2700 méter magasságban körülbelül 20 kilométer kiterjedésben hűségesen őriztem zászlóaljjammal a határt Cece, Colbricon, Castelazzo, Valnaggiore és Coldose magaslatokon. E szolgálatomért 1916. júniusában a bronz katonai érdem ememmel a katonai érdemkereszt szalagján tüntettek ki.

1916. augusztusában az olaszok nagy erővel támadtak a Rolle szoros ellen. Ez alkalommal csekély erővel sikerült a Goiginger altábornagy parancsnoksága alatt allo 57-ik gyaloghadosztály beérkezéséig az ellenséget feltartóztatnom, ugyszinten a Coltorondo és a Coldose szoros elleni makacs támadásokat véresen visszaverni. Ez alkalommal a III. osztályu vas-koronarendet kaptam.

Október 30-án egy szemrevételezés alkalmával a Cima di Bocche (Lusia állás) magaslaton granáttól súlyosan megsebesülve a bozeni tartalék kórházba kerültem, ahonnan már november 11-én saját kérelmemre újra visszatértem zászlóaljamhoz a Dolomitokba.

Nehéz küzdelmek következtek ezután a magas hegység május közepeig tartó kemény telének vad zordsága ellen. 1917. július végén a zászlóaljjal a Monte Cimone-ra kerültem a XIV. havasi-gyopár hadtest kötelékébe, ahol a folytonos tűzérsegi tűz és a nehéz utánpótlási viszonyok miatt sokat szenvedtem zászlóaljjammal mint csoportparancsnok.

Szeptember végén a 18-ik hadosztály, 11-ik hadsereg kötelékébe kerültünk a Val Suganában, Calamentora s itt részt vettem november 9-től az olaszok elleni offenzívában. A Cima di Campon levő páncelerődnek rohammal való elfoglalásaért s a zászlóaljnak Primolano és Mge di Fratte melletti, november 12-től 20-ig tartó sikeres harcaiért 1918. január 8-án a Lipót rend lovagkeresztjével tüntettek ki.

1917. novemberében alezredessé kinevezve egy ezredcsoportot vettem át, mellyel a Meletta Massiv elleni harcokat vezettem. Ez a hegycsoport a december 4. és 5-én vívott súlyos harcok után teljesen birtokunkba jutott. Csoportom maga 9000 foglyot ejtett, köztük 1 tábornokot és 250 tisztet; ezenfelül 59 különböző méretű ágyut és ak-

navetót, valamint igen sok hadi anyagot zsákmányolt.

A továbbiak folyamán sikerült csoportommal a Gallion át előre-nyomulva a Frezella szakadékot elérni s az ott levő olaszokat dec. 12-én meglepő támadással visszanyomni. Ezáltal a Col del Rosso elleni támadás előkészítéséhez előfeltételeket biztosítottam s az olaszokat onnan dec. 23-án tényleg elűjsz ütjük. Ezután a 18-ik hadosztállal Borgóra kerültem a csapatok átszervezése céljából, néhány nap múlva pedig Vigolló Vattaróra Trient mellé. Innen a hadosztály 1918. január 27-én egy lövészhadosztály által felváltva ismét az Asiago fensikra került. Épen jókor érkezett, hogy az olaszok heves támadását megállítsa, kik akkor már a Col del Rosson és a Monte di Val Bellán levő magaslati állásainkat birtokukba kerítették.

Ezen harcokban zászlóaljam, mely az offenzíva kezdete óta pótlást nem kapott s már amugy is csekély létszámmal bírt, oly súlyos veszteségeket szenvedett, hogy a harcok után mindössze néhány tisztből és 49 fegyveres emberből állott. Emiatt az új ezredek felállítása alkalmával február 20-án a hadseregglóparancsnokság rendelkezése feloszlott. Ezen harcok befejezése után az ezüst katonai érdemkeresztet kaptam meg.

Március 1-én a 66-ik gyalogezred 11-ik zászlóaljának parancsnokságát vettem át, mely akkor mint az első hadosztály tartaléka a közeli Fastron volt. A hadosztály maga a Monte Berettát tartotta megszállva. Március 11-én ez a zászlóalj a 10-ik hadsereg kötelékébe lett áthelyezve Mezzolombardora, hogy ott a Tonale szorokban állást foglaljon. De már 18-án vonatra ültünk s 24-én Csomafalván szállottunk ki, megérkezve a keleti frontra, hol a 65-ik gyalogezred kötelékébe lettünk beosztva mint ezen ezred 11-ik zászlóalja. A 65-ik gyalogezreddel április 7-én Galanfalvára kerültem, majd május 13-án Hejjasfalván vonatra ülve 24-én Ukrajnába, Jekaterinoslawba érkezünk, hogy itt a rendet és nyugalmat helyreállítsuk, a lakosságot lefegyverezzük s a mögöttes országrészeknek szükséges élelmiszerek biztosításában közreműködjünk!

1918. június 29.

A XII. hadtest adománya.

Nemeslelkű hadtestparancsnokunk, Braun Rudolf tábornagy ő excellenciájának kezdeményezésére hadtestünk tisztjei és legénysége önként lemondott egy heti időre naponkénti élelemadagjának egyharmadáról Budapest és Bécs ama lakossága javára, mely a legszegényebb s így a legnagyobb inségben szenved.

A cs és kir. hadügyminiszter, Stöger-Steiner vezérezredes ur ő excellenciája adományunkért a következő megleghangu köszönetet fejezte ki

„Braun Rudolf tábornagy ur ő excellenciának, a XII. hadtest parancsnokának. Tabori posta 282.

I. 10850/2. számú f. ho 4.-iki sürgönyétől a legmélyebben megindulva mondom köszönetet Excellenciának s a XII. hadtestnek Bécs és Budapest legnagyobb szükségét szenvedő lakossága részére felajánlott nagylelkű adományaért.

Egyidejűleg értesitem a két város polgármestereit és a XII. hadtest tagjainak áldozatkészességét, mellyel a napi élelmi adag egy részét önként felajánlották, a hadsereg vezérkari főnökének is tudomására hozom azon kéréssel, hogy ezen áldozatkész tettet hozza a tabori hadsereg összes részeinek tudomására.

Az osztrák-magyar hadsereg összes eddigi fényes haditetteihez méltóan és egyenértékűen csatlakozik ezen, a mögöttes országrész legszegényebbjéi részére felajánlott adomány s fényes bizonyágot tesz ama kiváló szellemről, mely az Excellenciád által vezényelt XII. hadtestben uralkodik, de egyben a hadtest tagjainak jószívéről is.

A hadsereg és a nép ily benső összetartása mellett meg kell semmisülnie az ellenség hatalmának.

Báró Stöger-Steiner
vezérezredes

m. p. hadügyminiszter.

Ezen adomány nagysága a következő volt: 300 métermázsa kenyérliszt és 148 vágómarha Bécs, 130 métermázsa kenyérliszt és 65 vágómarha Budapest részére.

A budapesti és bécsi lapok meleg elismeréssel emlékeztek meg eme adományunkról és Hierhammer helyettes polgármester köszönő táviratát is közölték.

Igy változik az idő. A háboru elején az akkor meg teli rak-tárak dacára — mi nyers káposztatorzsán éltünk. Akkor az otthoniak küldték nekünk szerez-tetadományait, most mi küld-jük az otthon szűkölködőknek.

Ezt az akciót egyébként ha-vonta egyszer bizonytalán készek volnánk megismételni, ha az adománnyokat ahhoz a feltételhez köthetnénk, hogy minden mázsa liszt és vágómarha helyett Bécs és Budapest egy-egy hadiuzsora-t vagy hadimilliomost tartozna átadni nekünk frontszolgálat tel-jesítésére.

Helyettük: aztán a háboru ele-jétől állandóan kint levő család-apából lehetne ugyanannyit haza-küldeni. Így a segítség annyival is fokozottabb volna, hogy a fenti városokból lassan eltűnné-nek a legnagyobb igényekkel bíró, a legkisebb önmegtartóztá-tásra nem hajlandó árdrágítók, kik mindent bármilyen áron elvesz-nek a jobban reászorulóktól.

Greiner Béla százados.



Fogaégből hazatért tisztjeink közül már számosan fordultak hozzánk a Ludwig Baka eddig megjelent összes számainak megküldése végett. Értesít-jük onnélfogva mindazokat, akik a Ludwig Baka összes számainra igényt tartanak, forduljanak ebbeli kívánságuk-kal a kiadóhivatalhoz, mely a korlátozt mennyiségben rendelkezésre álló példá-nyokat 20 korona beküldése ellenében megküldi. Megjegyezzük, hogy egyes szá-mok teljesen elfogytak s így azoknak szállítására a kiadóhivatal ezidőszereint nem vállalhat kötelezettséget. Ha azon-ban a hiányzó számok iránti kereslet oly nagy lesz, úgy hogy azok újbóli ki-nyomatása tetemes költséggel nem jár, alkalmas időben a kiadóhivatal azok-ból új lanyomatot készített és ez előfí-zetőknek pótlólag megküldi.

A Ludwig Baka
kiadóhivatala.



Katonák hárman . . .

Moszkva 1917.

Katonák hárman
Oroszországban
Nagy orosz kórház
Szűk udvarában
Magyarok hárman.
— Csinosak, szépek,
Szalások, épek,
Deli legények
Egykoron régen, egykoron hajdan,
Mikor indultak
Napfényes reggel
Harcos nagy kedvvel,
Harci örömtől szikrázó szemmel
Nótás duhajban.
Dobbant a lábuk,
Ütemre dobbant ruganyos, izmos,
Katonásléptű, dobajos lábuk.
Amerre mentek, amerre jártak,
Öröm volt nézni,
Gyönyör volt nézni
Mindenütt rájuk.
Kenyeres zsákjuk
Tele volt tömve,
Tele volt rakva
Több mint egy napra,
Több mint egy hétre
Tejszínfehérre
Sütött kaláccsal,
Jó mazsolással,
Azután omlós,
Tepertős, porlós
Sok pogácsával.
Amit az anyák jövőbe érzo,
Messzibe néző
Utaggodalma
Pakolt be gonddal
Nagy sebbel-lobbal
Szerelmes gonddal
Magas kaszárnya bejáratánál
— Hol az ör vártál,
A kapualjba
Kora hajnalba.
— Bátrak, erősek,
Soha télősek ;
Sapkájuk hetyke
Legényes módra
Félrebillentve,
A gombján rózsza
Ajukon égett
Hajnalba nézett,
Harmatba fürdött,

Habtestű, hajló
Bogárszemével szívet igéző,
Gyönyört ígérő,
Tüzes menyecskék csali-csemege,
Csintalan, csábos, csattanós csókja;
Hajnali pirba fürösztöt arcu
Szemérmes lányok
Meglopott, édes,
Meggypiros, mézes,
Szerelmes csókja

Katonák hárman
Oroszországban
Nagy orosz kórház
Szűk udvarában
Magyarok hárman.
Csunyak szegények,
Lerongyolt, tépett,
Megaggott népek,
Behorpadt mellü szomorú rabok.
Sugara-tompult,
Bánatbatakul
Beteg szemüknek méla nézése.
Mély üregébe,
Mintha csak félne
A külvilágtól,
Mevakulástól,
Ugy belesülyedt,
Ugy belesüppedt
Az a két szem .
Orcájuk fonnyadt,
Leroggyant, roskadt
Térdük, a lábuk.
Görbedt a hátuk,
Beleroppant a rabos robotban . . .
Szuvas a csontja
S mint a lefonnyadt, megaszott

[kóro,
Hull le a vállról a lanyhánlógó,
A régi harcos,
Acélos, markos,
Verekedő kar.
Szakálluk öszes,
A hajuk öszes,
A tejük tar . . .
Éhesek . . . Átkos,
Hosszu, halálos,
Kinos nyomortól majd átszakad-
[nak.
Remeg az ajkuk, remeg a szájuk.
Tán már a csók se illene rájuk,

Könnytelen szemmel
Még a gazember
Se nézne rájuk.
Nagy tekenőben
Már kihülőben
Ebek részére
Sarokba félre
Kivetett csontok,
Büzölő, romlott
Állati koncok
Egymásnak intnek,
Szeretékintnek,
Tanuja nincs-e lopandó kincsnek
S felé indulnak.
Az arcuk duladt,
Szemük, a süppedt,
Mély üregéből előre düled
És merően néz . . .
Feléje lendül, csontok után nyul,
Csontok után kap lelógó, fonnyadt
Csonton a kéz . . .
Udvar sarkába
Rakva máglába
Koporsók állnak.
— Ki tudja, talán reájuk várnak ?
Mögéje bujva
Félve, lapulva
Élfedik őket,
A csontrágókat, a csontevőket . . .
— Magas kórháznak
Nagy ablakából
Halk-észrevétlen
Könnyezve nézem.
Megijedt lelkem,
Megriadt lelkem
Könnyesöt szítál
És a szívemből
Sűrű dus cseppben
Reájuk cseppen
Kicsorgó vérem . . .
És ők csak rágják,
Tépik a csontot
Büzölő, romlott,
Állati koncot,
Katonák hárman
Oroszországban,
Nagy orosz kórház
Szűk udvarában
Magyarok hárman . . .

Balla Ferenc,
zárlós.

Szezon előtt.

— Örület majdnem 0·9 felvonásban.

Irhatta volna más is, nemcsak én.

Személyek:

Ripacsoff, szinigazgató
Hajlongokk, a titkára.
Lopoka Mitleheteff zeneszerző.
Csapintoff drámairó
Csenekew áldramairó.
Kapintoff titkos drámairó
Csipekew titkos áldramairó.
Másolnyikow vígjátékíró.
Történik Ott, ahol a Maros vize zúg.

Idő: Mikor az est mesélni kezd.

Első előjáték:

Szin: Ugyanaz, mint a II. felvonásban.

Csapintoff (vidáman jön, bal lábát jobb vállára vetve) Csak fel ne ültessen a diri megint! (Leül.)

Csenekew (füttyörészve közeledik, jobb kezét balzsebébe sülyesztve): Engem ugyan nem állít falhoz a direktor! (Feláll.)

Kapintoff (nevelve bejön) He-he-he! Tehát itt vagyok! (Felül.)

Csipekew (mosolygva jön, néha röhög) Ha-ha-ha!) Vajjon mit akar az igazgató tőlem? (Leül.)

Másolnyikow (szomoruan bejön) Nem értem ezt az embert! (Meghuzza magát a sarokban).

Lopoka Mitleheteff (a „Ne nyomd meg a gombot” című áriát énekelve jön): Ah! Szolgája, urak! (A plafonra ül.)

(A szinpad elsötétül, a padlón egerek és villámok cikkáznak. Napoleon egy hordóra állva elszavalja az „Uraim, midőn a szöszékre lépek” c. verset, Közben menny és ágyudörgés hallatszik. A terem megtelik fojtó gázcsapokkal. A villanyos elgázol egy 45 éves poloskát. Egy életunt hurkatöltő szerelmi bánatában az utcára veti magát egy IV. emeleti vakablakból. Bárczy Benőhöz tetemre hívják a mentőket. Egy erőszakos szivarvéget kipofoznak a pincérek a „Hocicsak” kávéházból, ugyanekkor bejön a szinpadra a bécsi gyors)

— Fügöny. —

Második előjáték.

(Szin Ripacsoff szinigazgató irodája. A padlón olajfestmények és perzsa butorok, a falon mahagóni szőnyegek és egyáltalán. Egy órán egy antik kandalló. A könyvön íróasztalok. Egy csészében mákvirágok. A sarokasztalán becesecsek, továbbá spanyolméz és törökviask, valamint tajték keztyű és svéd pipa.)

Ripacsoff (egy bőrnek látszó, viaszkosvászonyszerű papírmasé utánzattal bevont fotelben ül fejfel lefele s a füleit rágcsálja): Hallatlan, amit ez a titkár művel!

Hajlongokk (belép. Alázatosan, felve, halkán): Igazga

Ripacsoff (usztaival idegesen dobol az ujján): Titkár ur, már ép elég volt! Ez rettenetes, amit ön művel! . . . Hallatlan! (Hangosabban) Mit hallatlan? Borzasztó! Mit borzasztó? Egyszerűen rumzasztó, sörzasztó! (Kihálva) Nem, ez így nem lesz jól! Én ezt nem tűröm! Nem engedem! Ez nem mehet így tovább! És nem is fog menni! (Orditva) Ez nem lesz többé így!

Hajlongokk (végre szóhoz jut!) De kérem . . .

Ripacsoff (belevág): Ne kérjen semmit!

Hajlongokk (beszélni akar): De mégis . . .

Ripacsoff (megszakítja): De mégse!

Hajlongokk (reménykedve); Akkor . . .

Ripacsoff (nem hagyja beszélni): Soha!

Hajlongokk (megoldást keresve) Hátha talán . . .

Ripacsoff (ismét belevág): Nem talán, egész biztosan nem!

Hajlongokk (az ajtóra mutat): Azok ott hallják!

Ripacsoff (engedékenyebb hangon): Kik?

Hajlongokk (örül, hogy megszabadul a szidástól): A szerzők!

Ripacsoff (félrerugja azt a nagy követ, mely a titkár szivéről leesett): Eressze be őket!

Hajlongokk (az előszobáját feltárva): Tessék, urak!

— Fügöny.

I. felvonás.

(Szin Az előbbi. Tíz évvel előbb. A sarokban négy bolsevik huszonegyezik.)

Ripacsoff (a szerzőkhöz): Hölgyeim, azért kérettelek Önöket, hogy a jövő szezonra nézvést egyetnást megbeszéljünk. (Kigurja maga alól az asztalt.) Hallgassanak meg engeim, nagyszabásu terveim vannak. Először is színházamat átalakítatom. Művészi átalakítást eszközöltetek rajta. A falakat Kovalddal átfestetem. A nézőteret vészfékkel és gőzcillárokkal szereltetem fel. Nehogy a függöny felgördülése elé akadály gördüljön, condensált kortina huzókat alkalmazok. A páholyok tengeralattjáróval lesznek ellátva, a zsölle manométerrel és fényszóróval. A támlászeket vízhatlan gummiplüssel huzatom át; az állóhely légfűtést és büffét kap. Az erkély Zeppelekkkel és mentőcsónakokkal lesz ellátva; a karzat villanyzongorával, gázmaszkával és bodegával. A sugólyuk gőzturbinát, a ruhatár detektiveket és drótnélküli fagyaltgépet, a kijárat mentőállomást kap. (A szerzők helyleslően bólingatnak Az eperfák lombja is.) De ez még semmi! Most jön, amiért tulajdonképen ide hívtam Önöket. A jövő szezonban ugyanis csupa elsőrangu dolgot akarok bemutatni. Nem olyan vacakokat, mint a Modern Kinpad, vagy a Fakör Habarék. Elő fogom adadni a mezőkereszturi fegyverletételt és a világosi csatát, az ököritói tüzet, az aradi tizenhárom és a pesti huszonegyet, a sevillai vihart és az őszi borbélyt, a Mágna Lizát és a Timár Miskát, a Piros Imperiált és a Hotel Bugyellárist, a Tiszakirálynőt és a Csárdásvirágot, a Mozirózsája és Stambulkirályt (Kifogy a lélekzetből és élettelelenül esik szét.)

(Óriási pánik tör ki. A közönség a falon át menekül. A drámairók elájulnak, majd acélt ragadnak s lovukra kapnak, Caesar azonban megragadja az alkalmat s az egyik ló zabláját és megkérdi a bentülőt: Quo Vadis?)

Ugyanekkor Kisfaludy a helyzet és a Kárpátok magaslatára emelkedik. Egy csecsemő egy gépfegyveren lovagol Nyugaton a keleti szel s a Zeidl-bohrány által fölvert por kavargó. Egy tulipán véresre vernek a tüntetők. A színpad nekimegy az éji bogárnak, nagyot koppan, aztán elhallgat. A vigjátékíró gyorsan elszalad Kinaba és vissza s kinjában egy ikerdramát szül. A színpad szégyenli az esetet és elsötétül)

Hajlongokk (előrejön, fején malomkövel, kezében gyarkéménynyel, gomblyukában fugetával. Feláll a sugolyukra Halkan a közönséghez) Hupp! Ez ugyan jól kibeszélte magát! (Összeszedi a direktor darabjait, egy boritekba teszi és megcimezi, aztán lesiet a kávéházba.)

(Most már végérvényesen le-gördül a)

Függöny. —

Szentpétery Károly.

Jekaterinoslawi élet.

Kedves olvasó, látta-e már Jekaterinoslawot éjjel? Jöjjön hát és nézzünk kissé széjjel!

Tessék helyet foglalni kitűnő Mercedes, diszkréten csukott autókban, melyet melleleg megjegyezve Gabi von Kovács pajtás szerzett kölcsönbe egy gyárigazgatótól, odaigérve neki ellenértékül a balti naftaforrásokat, a petrosényi kőszénbányák egy évi termését, az erdélyi földgáz kitermelési és értékesítési jogát stb. stb. Gabi legalább így meséli az esetet. Én úgy gondolom, hogy a direktor ur elrémülve Gabi szavalótehetségétől, belátta, hogy más választása nincs, mint odaadni az autót, vagy agyonbeszélés általi halállal kimulni, így hát inkább az előbbi megoldást választotta. No, de ez végtére is katonai szempontból egyáltalában nem fontos; a fő, hogy itt az autó!

Wédl soffór, nyomd meg a gombot, mehetünk! Mi a hidhoz érünk, legyen szabad kedves olvasó felhívnom b. figyelmedet az autó hátsó oldalán levő ablakra. Egy fegyvergolyó nagyságu kis lyuk az üvegen bizonyítja, hogy az autó utasai épen nem örvendenek a legnagyobb közkedveltségnek. A kérdéses bolsevik golyó talán egy hajszálra ment el az illető feje mellett.

De azért kedves utitárs, nem kell olyan bizalmatlanul behuzni a nyakát; végtére is nem lövöldöznek mindig s nem is minden golyó talál. Ha pedig talál, az a legszebb halál! mondja a közmondás. Jaj, de rossz vicc!

Ugye? De szolgáljon emíthető körülményül, hogy ez a 40 fokos ukrán hőség aungira más állapotba hozott már, hogy azt sem tudom, fiu, lány vagy asszony vagyok-e?

Még el sem telt 2 perc s már a hidnál vagyunk. Leeresztett sorompó fogad, mely a „Hatvanötödik ezredparancsnoksaq” varázsszóra felvonódik. Itt van az őrseg gépfegyvereinkkel.

Már rajta is vagyunk a hatalmas, 1800 méter hosszú hidon. Előttünk a város ezer meg ezer villanylámpája s a hid ivlámpáinak nyilegyenes sora. Alattunk a Dnyeper folyik.

A villanylámpák vízfénnyé ezüstös-lilára festi a hatalmas vizet. Az ezüst tükrön csónakázó parok, vontató és gőzhajók teszik változatossá a képet. A tulsó partról messze benyúló nyelv végén néhány órágyunk látható.

Vonat robot alattunk a hidtest közepében. A hidon legyveres katonáink kísérik át a civileket, kik közül a férfiak a forró lázt okozó szunyogfélék ezreivel hadakoznak. A nők egyszerűen arcukra borítják fátylajkat s így védve vannak nemcsak a kíváncsi szemek, de a szemtelen szunyogok ellen is. A hid közepén és tulsó végén ismét őrseg áll gépfegyverekkel. Alaposan vigyáznak a hidra, de meg is éri. Csoda hid! Spórolhatnának nálunk is egy ilyenre Pesten.

A hidról leérve egy rossz kövezetű utcába érünk. Mellettünk villanyosok szaladgálnak nyitott kocsikkal. Az utcán nyüzsgő a

nép, alig tudunk haladni. Naplemente után enyhébb a levegő. Itt éjjel elnek az emberek. Nappal elbujnak a tikkasztó hőség elől.

Kierünk a főutcára, a Prospektre. Itt már jó a kövezet. Balra kamjarodva nyilegyenes előttünk a Prospekt Közepén két fasor, benne tolong a sok járókelő. Jobbra elhagyjuk a cirkuszt. A la Barocaldi Budapesten, de valamivel kisebb. A szokásos cirkuszi produkciók láthatók itt. Csak egy nekem új mutatványt láttam. Egy ember meztelen testtel üvegcserepekre feküdt, aztán raktak egy nagy, körülbelül 80 kilós kölapot. Ezt két, a közönséghől vállalkozó ember vaspörölyökkel addigiütötte, míg darabokra tört. Mikor a kőtormelékelt levették róla, felugrott. Bár kék és zöld volt kisse, semmi baja nem történt. Keserves kenyér lehet, de hát ő maga választotta!

A cirkuszigazgató szerint egyébként voltak itt (nem is olyan régen) sokkal eredetibb előadások. A bolsevikiek ugyanis nem egyszer kezigránátot dobtak be a páholyokba s a „burzsoákat” kirabolták. Egy időben csaknem minden este azzal végződött az előadás, hogy a bolsevikiek az összes kijáratot elállták, megmozdították és kifosztották a közönséget. Aki ellenszegült, azt a cirkusz hüfféjébe zárták s miután a főmunkával elkészültek, a bezárt áldozatokat gránáttal pusztították el. Tanjájuk az állomásépület volt. Innen irtották ki őket a németek, mikor a géppuskákkal felszerelt vonatokon berobogtak az állomásra. Pár ezer bolsevik meghalt, de az ő áldozataik sem voltak kisebb számban. Most már csak elszórtan akad a városban itt-ott egy-egy utonállás vagy betörés.

No, de gyeriünk tovább a Prospekten, van itt különb látnivaló is. Jobbra a városi kert kivilágított bejárata tűnik fel. Benne nyílt mozielőadást bámul a nép. Van itt tingli tangli, cukrászda, zsufolva emberekkel. De az előkelő közönség nem itt van ám, hanem az angol parkban.

Tovább haladva a Prospekten, a fehér színház épülete tűnik fel.

Most az odesszai opera vendég-szerepel benne. Ezt már érdemes megnézni! Hatalmas nézőterc zsufolasig telve van, de az osztrak-magyar tisztek részére mindig van hely. Nem úgy mint nálunk, otthon Pesten, ahol a frontról hazatérő tiszt hiába vár rövid szabadsága végéig színházjegyre, ha csak nincs protekciója! Itt egyszerűen az első sor ele tesznek a legnagyobb előzetekenyseggel még néhány szeket részünkre, ha más hely nincsen. Egy jegy ára 12 rubel, egy páholy 5 személynek 42 rubel. Én a „Pik dámat” láttam itt, mas bajtarsak a „Tosca” es a „Faust” előadását néztek meg es egybehangzó vélemények szerint az előadás elsőrangú.

Magam is élvezettel hallgattam az idegen szöveg dallamát. Szinte csodálkoztam, hogy otthon sohasem szerettem az operába járni. De rájöttem most arra, hogy mi az oka ennek. Az, hogy nem értem a szöveget. Mert ha azelőtt láttam egy szineszt, aki egy nagy kenyérral a kezében bejött a színpadra s egy óráig énekelt arról, hogy ő milyen éhes, szerettem volna odaszólni neki, hogy egye meg előbb a kenyeret s aztán énekelje azt, hogy most már jól van lakva, tehát vígan dalol. Vagy egy másik eset: Egy hölgy beszalad a színpadra s előadja, hogy üldözi a sarkában vannak. Felrántja az ablakot, hogy arra meneküljön, de mégsem teszi ezt, hanem énekelni kezd a hold ezüst tenyeréről. Bar a hangja gyönyörű volt, en nem tudtam élvezni ezt az éneket mert az illető művésznőnek szerettem volna azt proponálni, amit a logika diktál, hogy t. i. ha üldözi nyomában vannak, akkor halassza el kedvezőbb alkalomra a holdról szóló s egyébként bajos dalának előadását, most pedig meneküljön, mert ilyenkor minden perc drága. Itt azonban, minthogy nem értettem a szöveget, élvezettel hallgattam a szép éneket. Szóval a háború negyedik évében ide kellett jönnöm, hogy megtanuljam az operát élvezni.

Fél tizenkettőkor vége van az előadásnak. A színház előtt álló száz gummikerekű megindul. Legtöbb az angol park felé veszi

utját. Követjük mi is a felső tizezer példáját.

Beerve a kicsi, de csodaszép parkba, orosz zenekar erős hangja üti meg füleinket. A padokon ülnek, a sétatányokon nyüzsögnek a fess hölgyek. Persze foként ukrán es volt orosz tisztek tarsaságaban. Kivétel nélkül izlesesen öltöznek. Kis cipőben. többnyire fatyollal es nem is szemlesütve járnak. A fatyol simán van fejükre kötve, csak füleik mellett enged egy-egy hajfürtöt látni s hátul szabadon csüng le. Hatarozottan előnyös viselet. No, de nem akarok elébe vagni egy főhadnagy barátom leendő cikkének, mert kijelentette, hogy annyira bukik ezekre a fatyolalol kikandikáló „loknik”-ra, hogy külön tanulmányt fog írni róluk.

Egyébként nem kell azt hiinni, hogy itt csupa Vénusz szaladgál. Nem! Sőt merem állítani, hogy a mi hölgyeink sikerrel fölvehetik a versenyt az itteni lányokkal ugy szépség, mint „chik” tekintetében. Itt csak az a feltűnő, hogy a legegyszerűbb munkáslány is izlesesen öltözik es nem kiabál rajta a ruha, mint ami féluri osztályunk nőin. „Ázsiai állapot” tehát e téren sincs.

Ami pedig az itteni nők szabad nevelésről illeti, afelett nem lehet palcat törni. Azt a nőt, aki kis kora óta mindig gardedam nélkül, saját lábán jár, táncmulatságba egyedül megy, azt bizony nem lehet egy két edes szóval s oly könnyen elkábitani, mint a mi zardáinkban alomországira nevelt, az eletről fogalommal sem bíró, artatlan, agyon gardirozott fiatal leányaink fejet.

Ami az erkölcsüket illeti, azt a szabad nevelés mint azt nehány fiatal pájtás egybehangzó csalódással valta be fokozott mértékben megszilárdította. Ezek a nők ugy vannak nevelve, hogy nem bukhatnak el egyhamar a csunya élettel való küzdelemben. Hogy ez nőieségük rovására megy, kétségtelen. Nekünk, e téren föltétlen visszamaradt közep európaiaknak ez a viselkedés legalább is idegen. Nekem mindenetre jobban tetszik az a lány, aki a lérlitől titokban kapott csóktól elpirul, mint az az itteni, aki midőn egy fiatal baj-

társ tréfásan csókot kert tőle, az utcán nevetve megcsókolta s tovább szaladva még gúnyosan meg is jegyezte, hogy a hadnagy ur nagyon szerény ember, mert csak egy csókot kert.

Ami a férfiakat illeti, határozottan fess, szép szal legények. Sokan járnak uniformisba. Az orosz tisztek közül sokan újra felvarrták a bolsevikiek által leszedett jelvényeiket, bar nem mindenik állt be az ukrán hadseregbe. Érdeklődésemre egyik-masik kijelentette, hogy orosz tiszt volt s ha nem lehet tiszt újra az orosz hadseregben, akkor inkább nem szolgál, mert ugy sem szorul rá a „nyomoruságos” tiszti fizetésre. Meg kell jegyezni, hogy az ukrán hadseregben a tisztek háromszor annyi fizetést kapnak, mint a mi tisztjeink.

A park egyik oldalán háromemeletes kaszinó van, előtte nyílt terrazon vendéglő. A legelőkelőbb es legolcsóbb hely az egész városban. Az asztalok zsufolva. A park másik oldalán egy nyitott pavillonban lottót játszanak. Ember ember hátán. Hölgyek es urak, öregek es fiatalok egyaránt rakosgatják az üveglapokat a lottó-táblára. Középen egy alak kiálltja ki a számokat, melyek két oldalt hatalmas táblákon automaticé is megjelennek. Érdekes hely ez. Nem beszél, nem mozog senki, csak rakosgatják az üveglapokat. Ha valamelyiknek megtelik a táblája, szól valamit, mire odasiet egy alak s fizet valamit. Erre mindnyájan lesöprik az üveget s megy tovább szó nélkül a játék. Este 8-tól ejjeli 1 óráig folyton játszanak, látszólag ugyanazok. Tisztára gutaitésre megy ez a játék.

Van a parkban egy nagyobb színházi épület is, hol orosz drámákat adnak elő. Ezt már bajosan ertenők meg. Így inkább átmegyünk a zsidó színházba. Ez szemben van a parkkal egy kert közepén. Faépület. Itt német-zsidó jargonban tartják az előadásokat. Ezt már megértjük, kivált ha az ember mint jó magam Munkácson szolgált békében. Fiatal szineszt ez, mert a cári uralom alatt nem volt szabad ilyen jargonban írott

darabokat előadni. Vigjátékot, drámát es operettet látni itt. Csupa eredeti alkotás. A vigjáték igen jó. Megnéztük pl. az „Egy menyasszony, három vőlegény” címűt, igen jól mulattunk rajta. A dráma ellenben még kiforratlan. Egyik felvonása csaknem operette, másik megrázó dráma, a harmadik meg egyenesen bohózat. Ének minden számban van, akár illik hozzá, akár nem. Felvonás néha 6–8 is van. Az „Agenor generalis” színmű előadása este 8-tól 12-ig tartott. Ebben a drámában az egyes felvonások drámát, operettet és bohózatot tartalmaztak egyszerre. A drámai részleteknél a hölgyek mind sirtak, pár perccel később pedig már a komikus kuplén kacagtak. Természetesen a mi füleinknek a legkomolyabb részek is mulatságosak. A spanyol inkvizíció jezsuita pátere, aki kifogástalan zsidó jargonban tárgyal, valamint a spanyol király, aki zsidóul mondja ki az ítéletet, nem tud ránk komoly hatással lenni.

Egyébként ez a kert s ez a színház kizárólag a zsidók találkozó helye. Velünk szemben igen udvariasak; a színpadról nyugodtan gúnyolják a cári időköt és a bolsevikiek garázdálkodását, hiszen ők szenvedtek a legtöbbször mindkettőtől. Most, mióta itt vagyunk, nyugodtan élnek.

Éjjel tájban nagyjából megszűnik az élet. Hazamegy mindenki, csak az éjjeli mulatóhelyeken tart pár órával tovább a vig élet. Oda azonban nem tanácsos bemenni, mert ott fájdalom nélkül leszedek az ember bőrét, ott elfizetheti az ember egy óra alatt anélkül, hogy pezsgőt inná egy félelmi fizetését.

Hazafelé haladva a Prospekt bal oldalán látunk néhány ilyen mulatót. Mindenik kerthelyen van és hemzseg bennük a nép. Mintha minden ember milliomos lenne itt, vagy maga gyártaná a bankókat.

Az utcán mindenütt láthatók az ukrán milic hosszú fegyverű, szuronyos emberei. Ha valahol egy hangos szót hallani, rögtön ott teremnek. Reánk igazán különösen vigyáznak.

Letérve a hid felé vezető útra megint a gyalázatos rossz, macskafejes kövezetű dűcsög autók. Ezen az úton egygyásulán törnek el a kocsikerekek. Fiakker van kétszerannyi a városban, mint Budapesten békében, s a rossz kövezet miatt majdnem mind gummikerekű. A város igen kedves képet nyújt kertjeivel, lombos fáival; itt még nem jöttek rá arra a „kultur” szokásra — (mint pl. Pesten) hogy minden kis zöld helyre gyorsan valami szobrot, vagy magtárszerű épületet kell okvetlenül építeni, (a lá Néopera Bpsten) hogy ott valahogy fű ne nőjön. Itt többször törődnek az emberek egészségével és kényelmével. Ha ez is hozzá tartozik az „ázsiai állapot”-hoz, úgy ismétellen szerelném, ha nálunk is ilyen állapotok lennének.

Autók gyorsan végig szágnak a hidon és elérjük a gyárvárost, jelenlegi (nyári) főhadiszállásunkat.

Jó ejszakát Jekaterinoslaw! Mit szólsz hozzá kedves olvasóm? A sok tarka, színes kép tetszik ugye? De joból is megárt a sok. Szerencse, hogy közöttünk van a másfél kilométeres Dnyeper, így azután, ha este időnk van szórakozni, nem adjuk Kakas cigányprímás bandáját a

sok tarka-barka látványosságért! Jobb szeretünk vacsora után magas kertünk arnyas fái alatt üldögelni asztalunknál. Ilyenkor előhozatunk egy-két üveg még meglévő hazai bort, s huzaljuk mellé Kakással a jó magyar nótákat. Ezek elvisznek bennünket messze földre, haza, a szép Kárpátok bérceire, vagy a nagy magyar Alföld rónáira. Ezek a nóták álombarinagatják szívünket, elfeledtetik velünk mindazt, hogy már négy éve vivjük a fárasztó csatát, hogy már négy éve maradtunk távol otthonunktól. Ezek a dalok tartják bennünk a jókedvet, ezek üditenek fel és ezek biztatnak újra és újra a végső kitartásra.

A kerítésnél muszka férfiak és nők hallgatják nótánkat s kíváncsian belesnek a kerthe. Nem értik ők a mi magyar mulatságunkat. Nem tudják, miért pendítjük össze vidáman a sarkantyunkat a vig csárdásokra, mert borulunk szomorúan az asztalra a másik percben a hallgató nőlara. Nem tudják, hogy sirva vigad a magyar, nem értik meg nótánk szavát s ha értenek is a szöveget, akkor sem tudnak, hogy mi is azon siróvaló, hogy a menes ott legelget valahol a csarda mellett, csarda mellett!

Greiner Béla százados

Dr. Katscher Róbert.

A haboru négy esztendeje türelmetlenné tett bennünket a Halállal szemben is. Megszoktuk, hogy ne időzzünk mellette sokáig. De a pusztulás viharában is meg kell állnunk néhány pillanatra, hogy elsirassunk Teged nagyon derék bajtársunk dr. Katscher Róbert. Idegeink megéledztek! A Halál előtt, mely élő lövedék alakjában a véres porondon sorozza lovagjait, felémelt fővel állunk meg könnytelen szemekkel, némán. A Halál előtt azonban, mely kapzsi mohóságában nem elégszik meg a százezres turnusokkal, hanem besurran lopva a csendes szobába, átkarolja csontos kezeivel

menyasszonyait és magával ragadja népes birodalmába a Halál eme alakja előtt meghajlunk, könnyezünk és beszélünk... Miért? Kérdjük mindannyiszor ilyen esetben.

Ez a válasz nélkül elhaló kérdés zaklat most bennünket is, amikor öngyilkos bajtársunk tettenek okát kutatjuk.

Az őszinte teletetlet úgysem kaphatjuk meg senkitől tudjuk nagyon jól de szokásból kérdezzük. Állítólag a fulfesztett munka okozta ideghaj. Szegény bajtársunk! Hiszen ha a hivatás okozta gondokkal és töprengéssel is, de azért viszonylag nyugodtan élhetett, veszélyektől mentesen...

De minek is kutatnánk tovább! Azokat, akik úgy érzik, hogy valakit, vagy valamit veszítettek benne, úgy sem fogja többé, vagy kevésbé vigasztalni egyik vagy másik ok

Néhány nappal tragikus elhatározása előtt meg levelet írt hozzám. Most, hogy borzasztó elhatározása és cselekvése után vagyok, figyelmesen olvasgatom sorait. Oly nehezen bírok az idegbaj nyomára akadni. Nyugodt kedély, józan feltűnés, jövőről gondoskodás minden szavában

„Amikor az ember elszakadva töletek írja székelyudvarhelyi levelében — masutt és mas környezetben végez szolgálatot, akkor halványozottabban érzi az ezredhez való tartozandóságát és ez a tartozandóság onkenytelenül is felkelti az emberben az ezred, annak belélete és egyéb körülményei iránti érdeklődését”

A 39 éves csalados ember, akinek felesége és gyönyörü kis gyermeke van, mintaszerű ügyvédi irodája a fővárosban, szinte gyerekesen szereti és tiszteli a fiatalabb bajtársait és olyan boldog, ha dicserik. Valóságig hiuságig büszke hatvanötös voltára, pedig mindössze egy évig szolgált nálunk.

„Amikor az ezred jelenlegi beosztásom környékén taborozott, — írja — Tilzer főhadnagy ur látva engem meglegezte „ez a Katscher még itt is egész hatvanötös; a sapkáján, bluzán és köpenyén mindenütt a 65-ös jelvényt viseli.” Nem tudok belenyugodni abba, hogy a Ludwig Bakát csak úgy és akkor külditek, amikor esetétkbe jut, hanem rendszeres lapküldésre reflektálok. Várva a kedves ujságot, benne a jó híreket, melegen és őszintén üdvözlöm az ismert összes tiszteteket”

Nem akart ez végső bucsu lenni — ugyebar kedves bajtárs! Nem hitted és nem hitted, hogy ez a néhány szavad pár óra múlva végrendeleted lesz azok számára, akik naivságig hecsületes lelkedben gyönyörködni tudtak!

Átadom tehát őszinte üdvözléted azoknak, akiket ismertél. Én sem hittem volna, hogy megbízásodnak ilyen fájó vonatkozásban

és ilyen gyászos formában kell majd eleget tennem

A jó hírekre pedig varj türelemmel. A te birodalmadban türelmesebbek az einberek, mint itt a földön.

Grünwald Nándor.

Pótzászlóalj.

Mi ujság Munkácson?

Kinevezések. A pótzászlóalj parancsnoksága zászlóssá nevezte ki Antalóczy István, Plauer Béla, Weinberger Jenő, Ujfalussy János, Foldes Albert hadifogságból visszatért önkénteseket, valamint Baksai László és Hebe József hadapródjelölteket

Részben hadifogságból hazatértek részben kórházból bevonultak és a pótzászlóaljnál teljesítenek szolgálatot

Deme László százados, Kautz Gyula és Dr. Szabo Sándor főhadnagyok, Mikecz András, Dr. Erős Samuel, Dr. Gotthilf József, Binet Elemér, Dr. Kerekes Béla, Dr. Bertakovics Aladár, Górog Árpád és Komlós Miklós hadnagyok, Friedrich Zsigmond, Moskovics Emil, Szabó Lajos és Olah Ernő zászlósok.

Továbbá Áász Miklós hadapródjelölt, Felker János és Jány László önkéntesek.

Szabadságon vannak

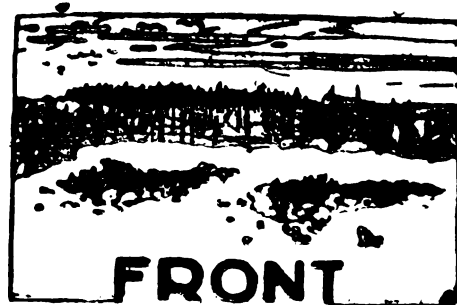
Wojnar Gusztáv alezredes, Kappa Edmund őrnagy, Mikecz András hadnagy, Foldes Albert, Orban Balázs és Fogarassy Gyula zászlósok.

Betegen kórházba ment Dr. Szabó Sándor főhadnagy.

Felulvizsgálatra kerülnek Dr. Simon Mózes és Lányi Ernő főhadnagyok, Lipcsey Tivadar zászlós.

Harctéri szolgálatra alkalmasnak minősítették: Kallay Sándor hadnagyot és Korchma Ernő zászlóst.

Puhaca Radoslaw kapitány alkalmas lett frontszolgálatra.



Emlék Möller alezredesnek. Két éve annak, hogy a Bruszilow offenzíva legsúlyosabb napjaiban ezredünk parancsnokságát Möller alezredes átvette. A kéteves évforduló alkalmával az ezred tisztikara ünnepélyes küldöttséget indított parancsnokához hódolatuk kifejezése céljából. A tábori ezred tisztjei szeretetük nyilvánítását akként változtatták örök emlékü és maradandó értékű becses megemlékezéssé, hogy ezt az ünnepi jelenetet, amikor a szabadságáról visszatérő Möller alezredest üdvözölték — Gedeon Sándor hírneves festőművésszel megfestették és a gyönyörü olajfestményt ugyancsak ünnepies keretek közt nyújtotta át a tisztikar küldöttségé.

Ezredparancsnokunk bevonulása. Möller alezredes szabadságának leteltével múlt hó 31-ikén visszatért a tábori ezredhez és átvette az ezred vezetését. Megérkezése alkalmával ujjongó lelkesedéssel fogadták és a tábori ezred megragadta egyúttal az alkalmat, hogy sikerekben gazdag ezredparancsnoki működésének két éves évfordulóját az ezredhez való visszatérése kapcsán melegen megünnepelhesse. Erről az ünnepségről lapunk legközelebbi számában részletesen fogunk beszámolni.

— **Kinevezések** Öfelsége századosa léptette elő Schmiedt Antal főhadnagyot, aki nemrég tért vissza orosz fogságból. Schmiedt százados jelenleg a 2. pótzászlóalj parancsnoka, az ezred egyik legagilisabb tisztje, aki a pótzászlóaljnál is buzgó tevékenységet fejt ki, hogy az ezred jóhírnevét előmozdító és jótékony alapjait gyarapító intézményeknek és mozgalmaknak minél több hívet szerezzen. E révén a pót-

Ezredünk új plaketje.

Berán Lajos alkotása.

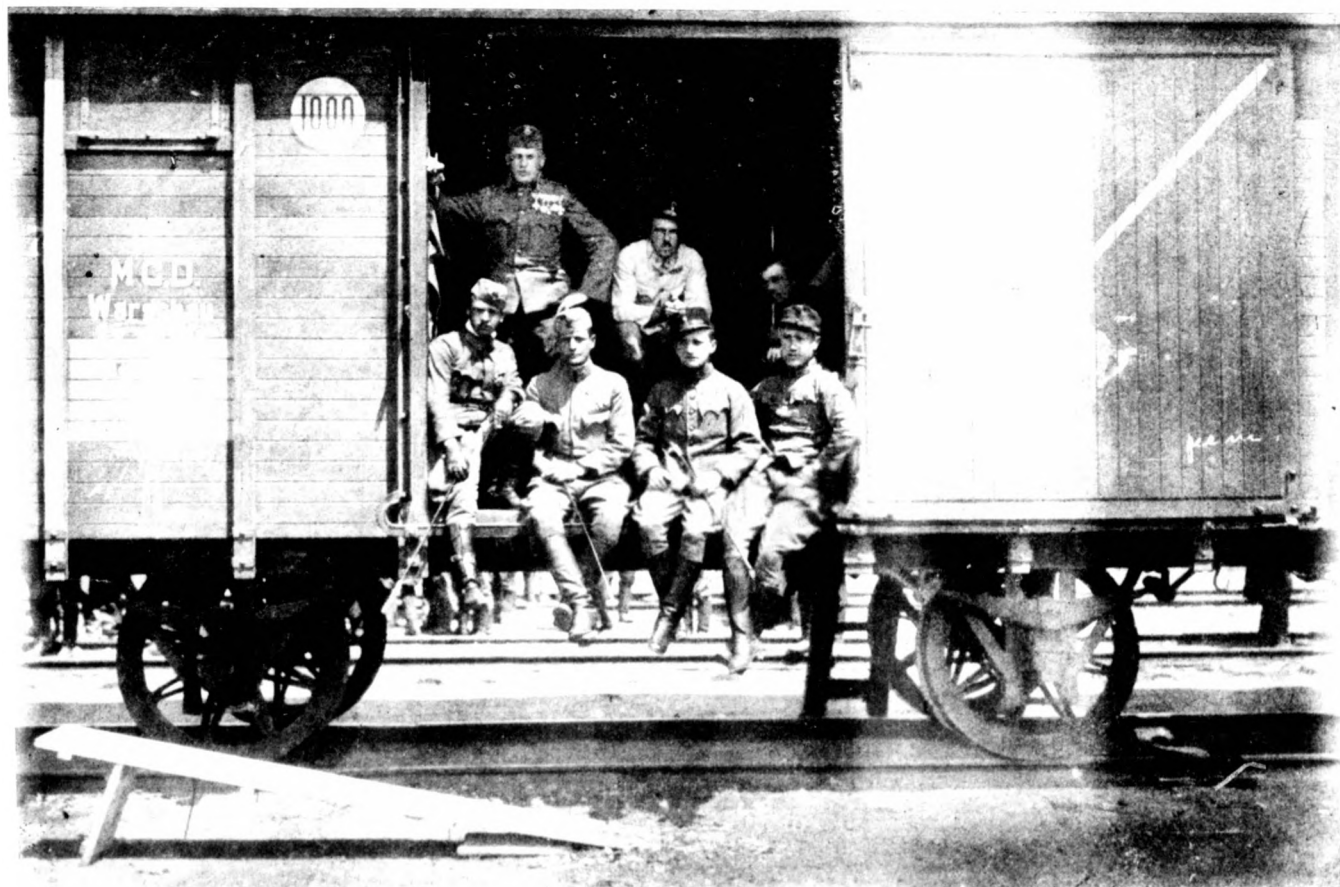


A plaket eredeti nagysága.

Utazás Ukrán földön.



Az ezredtörzs reggeli toilletet csinál.

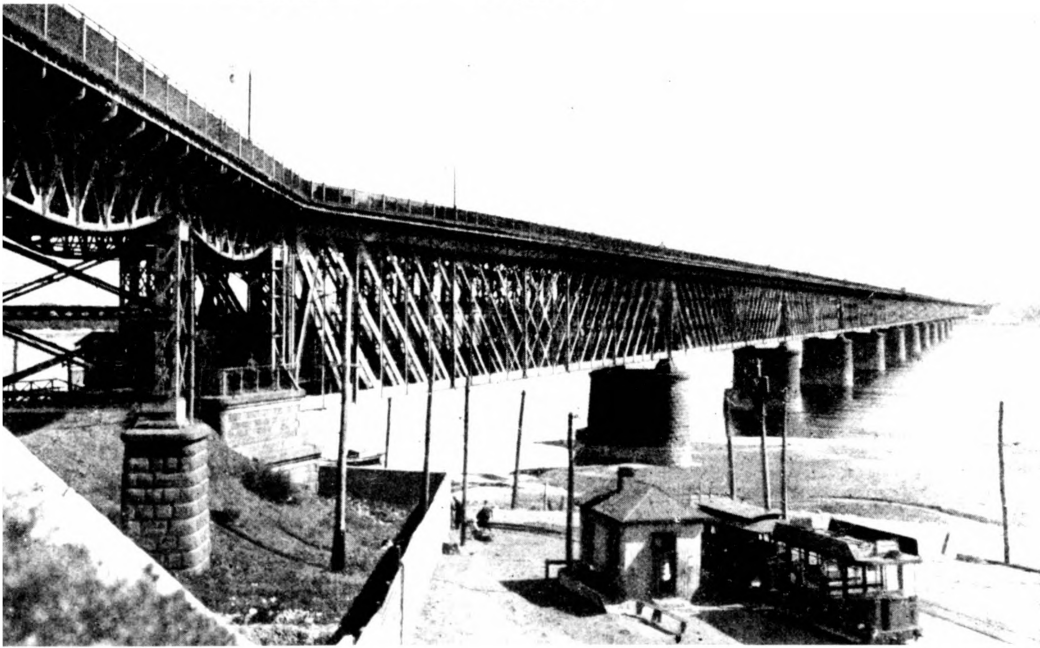


Az első zászlóalj útban Ukrajnába.

Bevonulás az új állomáshelyre.



A jekaterinoslawi hídon.



Az 1800 m. hosszú Dnyeperhíd.
Alul vonat, felül kocsis-
és gyalogjáróközleke-
désre.



Jekaterinoslaw
egyik temploma.

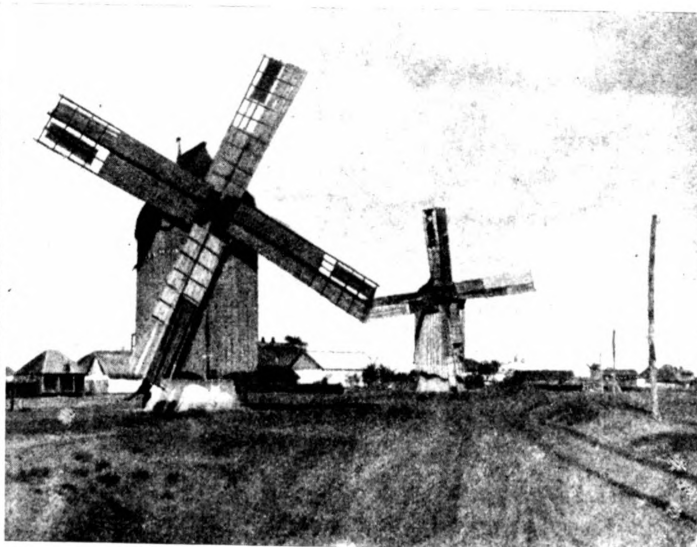
Képek Ukrainából.



Ezredparancsnokunk az Ukrán parancsnok, leánya és fia társaságában.



Uruszow herceg kotowkai elpusztított uradalmában megmaradt tevék.



Ukrán falusi tájkép.
Kamionka, ezredünk első állomása.

zászlóaljnal és tábori ezrednél egyaránt népszerűségnek örvend.

Főhadnaggya dr. Hercz József, Engel Géza és Salamon Kálmán hadnagyként. Hercz főhadnagy a tábori ezred egyik leghasználtabb hatóbb századparancsnoka. Bár tüzér volt, nagyszerű „baka-tiszt” és főkep Ludwig-Baka tiszt. Szerényen és csendben dolgozik, de munkájának eredménye beszél helyette. Engel főhadnagy ugyancsak idegen fegyvernemtől került ezredünkhöz, ahol előbb kötelességtudásával kitűnő szakasz majd századparancsnoki szolgálatot végzett. Salamon főhadnagy nemrég tért vissza orosz fogságból. Akiknek alkalma volt ismerni őt a fronton, szívesen emlegetik mint ambiciózus katonát és nagyszerű pajtást.

Hadnaggyá: Leide Erich, Lázár Wasył, Resch Lajos, Winkler Sándor, Rácz Viktor, Juhász László, Fogarassy Gyula és Grosz Géza zászlósokat.

Égészségügyi hadnaggya. Bardossy Gyula és Weisz Aladár zászlósokat.

Ezredparancsnokságunk zászlóssá nevezte ki Szitha István, Diamant Sandor és Szentpétery Károly hadapródjelölteket.

— **Elöléptetés.** Ezredparancsnokságunk hadapródjelöltekké léptette elő Ládaj Gergej, Erdélyi Mihály, Joó Gyula, Barna Miklós és Kiss Jenő önkénteseket.

Bevonulás. Tábori ezredünkhöz a következő tisztek vonultak be: Dr. Romanecz Arisztid főhadnagy, aki a 10-ik és Schön Géza főhadnagy, aki a 7-ik tábori század parancsnokságát vette át. Kórházból bevonult és a 4-ik századhoz nyert beosztást Samudovszky Miklós zászlós.

— **Szabadság.** Tábori ezredünktől a lefolyt időközben szabadságon voltak, illetve vannak Vajthó Tivadar, Bogdán Sándor, Grecser Géza és Spiegler Oskár főhadnagyként, Dr. Daday András főorvos, Winkler Sándor hadnagy, Landa Gyula, Szitha István és Janda László zászlósok.

Bevonulás. Dr. Almássy Antal százados, aki elvezénylés folytán egy ideig a XXI. hadtestparancsnokságánál teljesített

szolgálatot, újra visszakerült közbénk, ahol Secharz százados távolléte alatt a második zászlóalj parancsnokságában helyettesíti.

Custozza. A hatvanötödik gyalogezered legdicsőségesebb napjainak egyike húzódik a névhez. 1866. június 24-én lohjt le a híres custozzai család, hol örökre felejthetetlen győzelmet aratott a Ludwig bakák ezrede. Az évforduló napján a pótzászlóalj ünnepi istentiszteletet tartott. A fényes ünnepség délelőtt 9 órakor kezdődött a róm. kath. templomban. A kivonult csapatokat Polnisch kapitány vezényelte. Jelen voltak az összes pót századok és alosztályok parancsnokaikkal és tiszljeikkal együtt. Délután a legénység szolgálat-mentességet élvezett.

Életmentő főhadnagy. Alsósófalván f. év április végén egy este hatalmas tüzvész keletkezett s az ott allomásozó kiképző csoportunk két százada nyomban kivonult a tűz oltására. Ez alkalommal Bartfay Gyula, ezredünk kotelekebe tartozó főhadnagy az egyik házból, mely már csaknem összerokadt, elefe kockázatasával kimentett egy gyermeket. Az onfeláldozó tiszlet Günther százados csoportparancsnok kitüntetésre terjesztette fel, a tűz tovaterjedésének megállításában példás szorgalommal, kötelességtudással és odaadással sikeresen működő altiszteket és legénységet pedig napiparancsnokban dicsérte meg.

Gyász. Zombori Zoltán dr. ügyvéd, hírlapíró a „Beregi Hírlap” szerkesztője, felmentett hadapródjelölt bajtársunk 50 éves korában, a múlt hóban Beregszászon elhunyt. Elköltözött bajtársunk nemrégben még fenyleges szolgálatot teljesített, derek, önzérzetes hatvanötös volt, aki lapszerkesztői minőségben szeretettel igyekezett a kiegészítő kerület abban az időben még közbös lakosságának figyelmet felhívni a hatvanötösökre és azok érdekeire. Jótekonysági akciónál örömet volt segítségünkre eleven és mindig alapos tollával. Sokat tett a „Ludwig Baka” népszerűsítése érdekében is.

Önzetlen és figyelmes bajtársat veszítettünk benne.

Hír a fogságból. Egy hadifogoly május 4-én megszökött a blagow-jesczenski fogolytáborból és a „Magyarország” című napilap útján egy csoport ottani tisztről közölte, hogy egészségesek, szükségét nem szenvednek, kölcsönöket felvehetnek és a januári magyar lapokat megkapták. Ebben a névsorban két hatvanötös nevet találtunk: Mezei hadapródet és Kovács Zsiga hadapródjelöltét. Mindketten 1916 aug. 31-én kerültek fogságba Delejow mellett.

— **Tragikus halál.** Havlina Emil 65-ös közlegény nemrég hazaszökött az orosz fogságból, ahol két és fél évig szenvedett. Alighogy viszontlátta hozzátartozóit, néhány nap alatt pusztító tüdővészben 24 éves korában elhunyt. Halála annál tragikusabb, mert egyik bátyja már — ugyan csak hatvanötös — 1914-ben Tomasownál hősi halált halt. Temetése múlt hó 15-én volt Szerencsen óriási részvét mellett.

Az Ukrán betegség. A hazai lapokból látjuk, hogy odahaza nagyban divik a spanyol betegségnek elkeresztelt influenza. Nem is számít kultur embernek az, aki nem mondhatja el magáról, hogy szerencsésen átesett a spanyol-influenzán. Lássák meg hát ime az otthoniak a mi lapunkból, hogy divatos-betegség tekintetében mi sem maradunk el mögöttük. (Mit szól majd ehhez gróf Karácsonyi Elek, hogy Ukrániában most mindenki beteg) Nekünk is van amolyan lázas, kimerítő, végelgyengítő, étvágytalánító, köhögítő betegségünk, amit a mi szanítészhadnagyaink csupa dacból az otthoniakkal szemben nem spanyol, hanem „ukrán-betegség” néven vezettek be a „harcéri diagnosztika” című maródkönyvbe. Tették ezt azon okból is, hogy a spanyol névvel félreértésck elkerülése céljából ami betegségünk semmiféle vonatkozákba ne kerüljön. Különben is amint vasut-biztosítási szolgálatot teljesítő oknyomozó történetíróink megállapították, Spanyolországból ez idő

szerint semmiféle betegség nem jöhetett el Ukraiába a most befolyt néran vasúti sztrajk miatt. Így hat mimalunk most a cholera, maláriát, influenzát, napszúrast, szunyoglázt és a többi divatos betegséget ukránbetegség néven jelölik. A specialis ukrán betegségre vonatkozóan amelyeknek szimptomái nagyon hasonlítanak a hazai spanyol-betegséghez.

Hilfszplacci riporteriünk meginterjúvolta ezredünk orvosfőnökét, de a szenzációs interjúval egybekötött kibicelés közben a sok bosszúság miatt riporteriünkre rájött a betegség s így sajnos le kellett egyelőre mondanunk arról, hogy kedves orvosfőnökünk: dr. Pentz megvalto nyilatkozatairól beszámoljunk. Ha valakit nagybeteg riporteriünk sorsa érdekelné, álljon itt a legutóbb kiadott bulletin: „Állapota pár száz kroncsival kielegithető volna. Ötlet beljebb. Nyolc a vak“

— **Jótekonycélu estély** A beregszászi görkath. Ének és Segeluzó Egyület 1918. jun. 16-án tanccal egybekötött vigalmi estélyt rendezett, amelynek tisztajövedelméből Gutth János elnök 100 koronát küldött be ezredünk özvegy és arva-alapja javára. Az adományt polzászlóaljunk parancsnoksága átiratban köszönte meg.

— **Munkácsi lapok Möller alezredes látogatásáról.** Möller alezredes munkácsi látogatásáról, nagyszerű fogadtatásáról és a képviselőtestület tisztelgéséről a diszfokos átnyújtása kapcsán alábbiakban emlékezett meg a „Munkácsi Hírlap“ június 23-iki számában:

Möller alezredes ünneplése. Möller alezredes urat Munkács város közönségének bemutatni, vagy érdemeit dicsőíteni nem szükséges. Azok a fényes haditettek, melyek nemcsak dicső háziezredünk, a cs. és kir. 65. gy. ezred történetében, de az összes fegyveres erő hadtörténelmében arany betukkel vannak feljegyezve és amely tettek tulajdonképpen az ő személyéhez fűződnek, az ő vezéri kvalitásait hirdetik s ekesebben szolanak minden dicső frázisnál.

Fiaink, szeretett „Ludwig bakáink“ Möller alezredesben nemcsak a katonát magasztalják, hanem s

ez talán meg lentosabb az atyát is szeretik. Mert atyja ő, gondolkodo es nemesen erzo gondviselője minden Ludwig bakának, kiket inai gyanant szeretl S ennek a kitünő katonának, kiben az egyenruha alatt emberseges, szerető szív dobog, a hozzánk oly közelallók iranti nagy josagat akarta Munkács város képviselőtestülete meghalni, amikor ez előtt hónapokkal elhatározta, hogy egy diszfokost fog unnepeylesen felajlanani neki.

Ez az aktus, a diszfokos atnyujtása, f. hó 22-én délben történt meg az ezred tisztai étkezőjében Dr. Gergely Albert es Dr. Petrovay Jenő vezetése alatt idevonult a Nedecey János, Bertók Lajos, Dr. Fenyves Lajos, Dr. Fried Soma, Dr. Fischer Sándor, Dr. Meisels Vilmos, Bertalan Tivadar és Dr. Friedman Menyhertből álló küldöttség, melyet előbb Szanto főhadnagy, majd Moller alezredes fogadott az ezred teljes tisztikaranak jelenlétében.

Ezután dr. Gergely Albert a városi képviselőtestület nevében tartott rövid beszédet, melyben a városnak az ezred egész allománya, legenysege, tisztikara es parancsnoka Moller alezredes irant ezert ragaskzkodasat tolmácsolta, kerte az ünnepeletet, hogy szeretetét továbbra is tartsa meg, majd dr. Petrovay Jenő átnyujtotta az ében faból, ezüstből készült, magyaros stilizálású diszlokost. Möller alezredes magyar nyelven mondott köszönetet s beszédet Munkács város eltetésevel fejezte be, mit a tisztikar is harmas éljenzéssel fogadott, mire az unnepség véget ért.

Annak a kölcsönös megértésnek, a hagyományos jó egyetértésnek, melynek katonaság es polgárság között mindenkor, de főként ma, fenn kell allania, harmónikus kifejezője volt ez a kedves ünneplés, mi őszintén kívánjuk, hogy ez az állapot sohase zavartassek meg.

dr. F. M.

Ugyanczen a napon a „Munkács“ következöket adta hírül

Diszes vendeg jart tegnap városunkban. Möller Károly a vitéz 65-os Ludwig bakak hősie alezredese hivatalosan meglátogatta az itt allomazó ezredtörzset. Ez alkalmából a város egy küldöttség keretében unnepeyesen atnyujtotta az alezredesnek a számára készült

diszfokost. A terv az volt, hogy egy diszközgyulésen fog az atadás megtörténni, de mivel az alezredes ur elutazása nem volt elhalasztható, így tehát ez a mód kinalkozott a megoldásra. A küldöttség szonoka dr. Gergely Albert városi főügyész volt, ki meleg szavakban tolmácsolta a város halajat a 65-ös gy. ezred tagjainak. Az alezredes rövid szavakban viszonzta az üdvözlest es Munkács várost, valamint közönségét eltette.

— **Kiképzőcsoportunk.** A háboru alatt most történnik meg először, hogy együtt lehetünk hatvanötös testvéreinkkel, azokkal a Ludwig bakákkal, akik a harc-térre való érkezésük előtt még egyszer alapos oktatást es kiképzést kapnak, hogy a rájuk váró szenvedéseket, nélkülözéseket es veszélyeket annál könnyebben el tudják viselni. Most itt van a kiképző csoport is mellettünk, velünk egy helyen, utánunk jött a sófalvai szép vidékről, hogy itt teljesitse híven szolgálataát. A zászlóaljparancsnok a közszere tetben álló Günther Károly százados, aki a kiképzést lelkiismeretesen es szakértelemmel vezeti. Mellette Safranek Gyula főhgy látja el a segédtisztli teendőket. A csoportnál teljesitenek jelenleg szolgálatot Gottlieb Rezső fhgy, Dóczy Imre hadnagy mint századparancsnokok, Molal Ferenc, Marx János es Tesch Flórián hadnagyok, dr. Tóth István es Szabo György zászlósok, mint szakaszparancsnokok. A kiképzőcsoportnál újabban előfordulo változásokról, eseményekről a következökben számolhatunk be. Elvezényeltettek Witt Mór fh tisztitanufolyamra, Bártfay Gyula fh. Linzbe vasúti forgalmi osztályhoz, dr. Kohner Arthur, dr. Mandel Emil es Sztankovszky Béla hadnagyok.

A 134. gyalogezeredhez nyertek beosztást dr. Hungady Ferenc főhadnagy, Harmath Sándor es Szabó István hadnagyok, továbbá Schönbrunn Ferdinand zászlós. Az ezredhez bevonultak Bliessner Rezső es dr. Romanecz Arisztid főhadnagy. Betegen eltávozott: Erős Lajos hadnagy, Szabadságon vannak Tesch Flórián hadnagy es Szabó György zászlós.

Kettős terjedelemben.

Lapunk mostani száma kettős terjedelemben kerül olvasóinkhoz. Minthogy az ukrán viszonyok lehetetlenné tették lapunk kéthetenkénti megjelenetését, a kettős terjedelemmel óhajtjuk kárpótolni olvasóinkat az elsejei szám elmaradásáért. A kettős szám előállítása rendkívüli technikai nehézségeket támaszt, de minden akadályt igyekeztünk kiküszöbölni, hogy kedves olvasóink számos hozzánk intézett levélben kifejezésre jutott — kívánságát kielégíthessük.

— Vissza az orosz fogságból.

Eichler egészségügyi hadnagy, aki Jamnicánál került orosz fogságba, e napokban hazaérkezett. Ő az első hatvanötös, aki rendszeres kicserélt fogolyszállítmánnyal érkezett. Vele jött Ruhmann Kornél egészségügyi zászlós is. Mindketten egészségesek. Eichler hadnagy sokáig együtt volt Munk főorvossal, lapunk egykori főszerkesztőjével, akit utóbb Moszkvából Szibériába vezényeltek.

— Az idők jele. Mikor ezredünk az udvarhelyi frontról Ukrajnába utazott, akkor történt meg az alábbi história. M. vasuti állomáson hosszabb ideig aldogált vonatunk s a parancsnok, minthogy épen dél felé járt az idő, elrendelte a menázi kiosztását. Ő maga a tisztikarral a perronon részükre megterített asztalnál foglalt helyet; oda szolgálták fel az ebédet. Az asztal körül állandóan ott járkált egy civil ur, aki gyakran vetett vágyakozó pillantást a tisztikar egyszerű, de izletes ebédjére. Végre bátorságot véve odalépett az asztalhoz s így szólt „Uraim, ne vegyék tolakodásnak kéresemet: Három éve nem ettem ilyen izes ételt. Kínáljanak meg engem ebédjükből!” A tisztikar udvariasan eleget tett kérésének s az idegen ur a szemmel látható gyönyörűséggel ellogyaszott ebéd után megköszönve azt bemutatkozott s eltávozott. Akkor tűnt ki, hogy a szívesen látott vendég maga az ottani vasuti étterem tulajdonosa volt.

**A végrendelet.**

Maros partján a gyermekek
Jatszva nézik a habot,
Amely ép egy kis pléhdobozt
Arrafele ringatott

A tartalma egy harcosnak
Volt utolsó étke tán,
S most a gyermek szórakozva
Örvendezik neki, lám!

Édesanyam! Nézd mit hoztam
Vigyázva, hogy eltörök!
Szótalan az édes anyja
És szemébe könny szökik.

Anyám! Ezt a Maros hozta,
Muskátlí nő benne majd,
Mely piciny kis ablakunkban
Vérvirágos bimbót hajt!

Felsőhajt s remegő kezzel
Nyitja fel a fedelet
A jó anyja s a dobozról
Kihúz egy kis levelet:

„Megtaláló! Bárki legyen is,
Küld el ezt a levelet
Amint megcimezve vagyon,
Isten áldjon érte meg.

Nem tudhatom, látom-e még
Hazámat családomat?
Konzervdoboz vigye nekik
Utolsó áldásomat!

Hogyha meg is kell most halnom,
Nyugvást hajtom le fejem;
Nincs ellenség magyar földön,
Ára volt bár életem!

Hitszegőknek csürhehada
Álnokul hazánkra ront,
De karunk e sáskahadban
Vérpárolgó útcát bont!

Míg a honvéd bős rohammal
Siet Gácsország felől
Szép hazáját védelmezni
Ellenséges had elől

Addig itt a Maros-parton
Ért egy golyó engemet,
Alig tudtam levonszolni
Verző, fájó testemet.

Érzem már, hogy meg kell halnom,
Folyni látom véretem.
Magyarország, szabad honom
Érted adom életemet!

Drága hazám, feledj engem,
De oltalmazd hitvesem,
Vedd a gondtól, a szükségtől
Őt és édes gyermekem!

Elsiető Maros hullám,
Harci zajból érkezett!
Szükség s bánat ami ott vár
Szép hazámban tégedet!

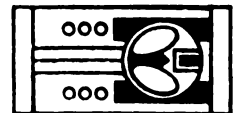
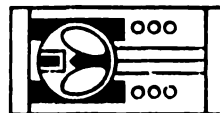
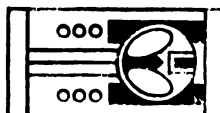
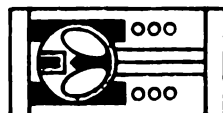
Gyönyöröző habod vértől piros
Hősök vére festé be
S hidjaidról anyák könnye
Hullt a zajgó árba le

Imat mond a síró anyja
Maros-partnak hőscért
Ki hazáját hogy megmentse,
Feláldozta életét.

Ápoljatok óh magyarok
Hőseitek sirhalmát,
Kik verükkel biztosíták
Szép hazátok nyugalmát!

Ápoljatok az árvákat,
S az özvegyek könnyeit
Szárítsátok szeretettel,
Isten érte megsegit!

Gallent Emil, hadbiztos.





Ő császári és apostoli királyi Felsege harmadizbeni signum laudissal tuntette ki a kardok egyidejű adományozása mellett:

Panek Viktor főhadnagyot, az első géppuskás század kitünő és hosszú frontszolgálatlal rendelkező parancsnokot;

masodizbeni signum laudissal és a kardokkal:

Jászai Béla, Gotthard Géza és Gercser Géza főhadnagyokat, akik az olasz front harcaiban szereztek érdemet a kitüntetésre;

a kardokkal ellátott signum laudissal:

Müller Márton és Vatiánu Tesztil hadnagyokat, akik a volt önnálló hatvanhatos második zászlóalj kötelékében vitéz magatartásukkal és kiváló szolgálatukkal kitüntek;

koronás ezüst érdemkereszttel a vitézségi cím szalagján

Salamon Jenő és Weinberger Gábor őrmestereket az ellenség előtti különös kötelességtudó szolgálataikért.

Nagy ezüst vitézségi érdem kaptak *Zimány József* (rokkant), *Plevka József* őrmester.

Kis ezüst: *Cseri Géza* hadapródjelölt, *Sepental György*, *Hegedűs János*, *Gergely István* (rokkantak), *Dr. Polányi Géza* onk. szakaszvezető, *Fetter Kornél* szakaszvezető és *Brandik Fedor* őrmester.

Bronz *Bányai Kálmán*, *Balta József* zászlósok, *Charcsa Kálmán*, *Gyakov Arhádia*, *Viscgrády János*, *Török István*, *Kozar Anton*, *Páncél Mihály*, *Lukács Gábor* káplár, *Rubóczky József*, *Kovács Sándor*, *Jancsó János*, *Bruck Sándor* gyalogosok.



A harmadik zászlóalj története.

III.

A II. Isonzo csata lezajlása után a zászlóalj okt. 1-én a regen ismert, kellemes emléku Pologarra került. Efeletti örömünk nem soká tartott. Most nem átcsoportosításra jöttünk, mint azelőtt többször, hanem segíteni tüzérségi löszert és agyukat hordani a hegyekbe. A nagy offenzívat készítettük elő, két hetig allando esőzések mellett éjjel-nappal dolgoztunk; hidakat, utakat építettünk a nemetek számára. A kellemetlen csapodásnak betetőzése pedig az okt. 15-iki egészen varatlanul jött utózatás olasz tüzérségi rajtautes volt, mely 19 halottunkba és 47 sebesültünkbe került. A rajtautes annál borzasztóbb volt, mivel a pologari tabor építése óta az olasz megsoha em tudott ezen völgykalanba lomi; a Kru és Mrzlyohi falu teljesen vedtek. Mindenki előtt megfoghatatlan volt, hogy honnan és milyen agyukkal lőtt ide az ellenség.

Szomorú tapasztalattal, keseru emlékekkel bucsúztunk el okt. 18-án a Pologartól. A zászlóalj meg egyszer, utoljára keresztulment mindazon helyeken, miket sohasem fog elfelejteni Tolmen, Baca hid, Slop, S Lucia.

22-én éjjel Kozmanic falu romjaihoz értünk, 23-án pedig az 588-as magaslat alá, Cigiuj és Selo köze. 24-én delelőtt pontosan 1 óra 50 perckor kezdődött a pergőtüzünk. Rettenetes volt ami most lejatszódott. A koromsötét éjjel a tűzorkan kezdetével egy langtengerre változott, fűlsiketítő órákig tartó borzasztóságával.

Fél kilenckor volt a kitoros. Gyalogsági tűz nem zavart előre-

haladásunkban. Néhány percig tüzérségi sem. Amint azonban a cigiujt ut kö elebe értünk, egyszerre olyan agyutuzet kaptunk, hogy lehetetlen volt tovább haladni. Az egész völgyön végig egy zaro tuzlal emelkedett. Hős parancsnokunk, Ratvay Imre után egyenkint jutottunk át a tuzzonan nagy veszteségekkel s a patakon keresztül a Vardar hegy tovebe értünk. Itt varnunk s gyülekeznunk kellett. Zászlóaljunk aranylag jól jart, mert az ellenség csak kisebb es közepkaliberű ütögekkel tuzelt, mikor a völgyön áthaladtunk. Amint azonban megkezdtek az 588-as magaslatl szemben fekvő Vardar hegyre való kapaszkodást, megszo-laltak az oriasi hatasu nagy aknavetők s az utánunk jovő hullamok mind aknatüzbe jutottak es nehéz veszteséget szenvedtek. El is tuntek szemünk elől csakhamar az egész völgyet betöltő aknafüstben.

A Vardar hegyre való kapaszkodás nehéz munka volt. A meredek, agyagos hegyoldal tele volt granatolöcsérel es a sok esőzés teljesen felaztatta. Itt mar latható volt a mi tüzérségünk hatasa is. Az olaszok első allasa — amely a hegyoldal hosszaban erdőben húzódott ledontott fak, építőanyagok, hullak, drótakadályok borzasztó összevisszaságaban felismerhetetlenül eltűnt. Itt nehezen tudtunk előrejutni; mindenki csupa sar volt.

Hadosztályunk frontszakaszban csak a Componin es a Hradvrchen volt erősebb gyalogsági ellenallas. Az előbbi néhány órai küzdelem után le volt törve, az utóbbi hegyen azonban az esti órákig elkéseredetten tartotta magát az olasz. Amint fölertünk az első hegysor gerincére, előttünk feküdtek az összes olasz vedelmi vonalak, rengeteg különböző kaliberu, de feltűnően sok hajo es varagyuval. Az olasz ugyanis a hatrább fekvő varakból, erődítményekből az agyukat mind a frontra vitte s beépítette, legnagyobbreszüket mar az első vonalak möge. Ennek volt a következménye, hogy saját első vonalunk megett 10 km-nyire allandoan lüz alatt tartotta összes fronthoz vezető utainkat. Ugyancsak ennek volt a következménye, hogy oly gazdag agyuzsákmányra tettünk szert, hogy a negyedik naptól kezdve sehol sem zavarta

előnyomásunkat agyutüz és hogy ahány vár, meg erődítmény mellett elhaladtunk, mind ágyu és őrség nélkül állt.

Szinte buzgalommal álltunk meg az óriási aknavető előtt. Mint holmi alacsonyabb gyárkémény, úgy meredtek ki a szakadékból, ahova be voltak építve. Az egyik mellett 12 akna volt, szintén óriások. Ezek már nem árthattak nekünk; legénységük nem ért rá elvinni őket. Bakaink csak azt sajnálták, hogy az aknavető legénységét el nem foghatták. Senki se haragudtak úgy, mint ezekre, s bizonyára ízekre szedték volna szét, ha kezükbe kerültek volna. Meg is kérdezték minden szembejövő taliántól, hogy nem minenwerteres-e. Persze egyik sem volt az, sőt a legtöbb sietve hozzátette, hogy se gépfegyvernél, se pistolinél nem volt.

Aznap a 806. m Globocak volt a célunk. A lábánál fekvő két falunál, Pusnonál és Srednynél még erős ellenállást kellett leküzdenünk. Sötét éjjel házról-házra haladva tisztítottuk meg a falut a taliántól. Több száz foglyot ejtettünk, de most már senki sem számlálta a foglyokat, kik minden kíséret nélkül, egyenkint vagy nagyobb tömegekben töváltak hátra, csak meg kellett mutatni nekik, hogy merre menjenek. Különben érdekes látvány volt a foglyok szállítása. Elöl ment egy pipázó baka, aztán kilométerekre ellepte az utat ezer meg ezer fogoly s a csoport végén szintén egy pipázó baka haladt, mindkettő oly büszkén lépegetett, mintha ők ketten fogtak volna el annyi talijánt.

Az éjszakát a Globocak előtt, Srednje temploma körül töltöttük el átázva, dideregve. Zászlóaljunk a 25-ös zászlóaljjal legmesszebbre hatolt előre, azért másnap helyben maradtunk, míg a többi zászlóalj utánunk jöttek. Este 9-kor az egész dandár elindult a Globocak ellen. Megint a mi zászlóaljunk ért föl elsőnek az erősen kiépített hegyre. Itt vártuk meg a reggelt, mialatt az egész dandár fölért a gerincre. 7 órakor nehéz tüzérség kezdte löni a hegyet. A mi tüzereink löttek 30 es felesekkel. Rövid idő múlva az egész dandár a Globocak tulsó oldalán volt, a Kambrcskó felé vezető uton. Itt

néhány halottunk volt. Jóllehet egész éjjel rakéttákkal jeleztük előhaladásunk helyét s repülőink allandóan felettünk jártak, mindazáltal tüzérségünk haladásunk tempójáról nem volt kellőképp értesítve.

Kambrcskótól kezdve mindennap versenymenetelés volt. Csak két helyen jöttünk érintkezésbe az olasz utóvédekkel. Britof és Obborza közt a Koreda felől es az erősen megszállott Mortegliano városánál. Csak késő éjjel nehéz utcai harcok után juthatott be a dandár az égő városba több ezer fogoly beszállítása után. A szállás csináló patrukok a sötét helységekbe kézigranátot dobtak be. Ha a robbanásra gyanus mozgás vagy hang nem volt észlelhető, kész volt a szállás s egy szakasz el volt helyezve.

Egész utunkban mindenütt megbecsülhetetlen és attekinthetetlen zsákmányra tettünk szert. Bakaink minden helyen teleraktak hatszakjukat, de utközben eldobaltak megint, tudva, hogy a következő helyen megint szerezhetnek mindent, amire szükség van. Majdnem mindennap tiszta leherneműt vettek fel Nemesak azért, mert mindig átáztak az állandó esőzés miatt, hanem mert mindig szebbet találtak. Selyem zsebkendőket, finom mosdó szappanokat lehetett látni náluk, különösen pedig a parfüm használata terjedt el nagyon. Aztán általános lett az esernyőhordás. Szinte nélkülözhetetlen volt ez a nagy esőzés miatt. E téren az ötösök vezettek. Itt mindenkinek volt nagy szép, selyem, női, vagy színes családi esernyője. „Regenschirm Baon“ név alatt ismerték őket.

A sok menetelés közben néhány kellemes pihenőt tartottunk a Colloredo di praton, a Mdnic melletti Chiavrison, Costan és Gal faluban. Itt véget értek a szép napok. Dec. 6-án kaptuk a parancsot hadosztályunktól, hogy még aznap jelentkezék a zászlóalj Fontana faluban az 50. hadosztályparancsnokságnál. Rosszat sejtettünk, amennyiben más hadosztály kötelekébe osztottak. Sejtelmünk nem csalt: Még az éjjel a Monte Tombára kerültünk, innen pedig a Monte Asolonera. Az előbbin 3, az utóbbin 2 időszakot küzdöttünk át decembertől

februárig. A zord téltől sokat szenvedtünk, felszerelésünk hiányos volt, az állások kiépítetlenek, az ellenség néhány lépés közelre. A francia tüzérség megtizedelte zászlóaljunkat. Az olasz ismét csak annyi tüzérséggel rendelkezett, mint a 11. Isonzó csatában. Az állásokat allandóan aknavető alatt tartotta; a hátrább levő utakat nehéz tüzérséggel lötte. Az utánpótlás emiatt s a veszélyes hegyi utakon a legnehezebb feladat volt. Legtöbb halottunk a derek tragiciúfűhírek közt volt. Nap-nap után ugyanazt az utat új és új hullák, sírok közt megtenni — ehhez bosnyák fatalizmus és igazi elszánt hősiesség kell. Alano, Quero, Cismon, Casa Maguola ép oly felejthetetlen helyek, mint Tolmein és Santa Lucia.

A tavasz megváltást hozott. Parancsnokunk annyit mondott, hogy a zászlóaljat a keleti frontra teszik át. Állomásról-állomásra tudtuk meg utirányunkat, mely Erdélybe vezetett. A bizonytalanság érzetével szálltunk ki, mert nem tudtuk, kihez jövünk, hova fogunk tartozni, de amint tapasztaltuk, hogy testvérként fogadnak, elszlott minden aggodalmunk, mert testvérekhez jöttünk, akik biztosítottak, hogy azzal a barátsággal fogadnak magukhoz, amelyet otthagytunk az olasz fronton, s amely azokhoz a zászlóaljakhoz fűződött, melyekkel a három éves olasz háborút végigküzdöttük.

Gotthard főhadnagy.

Mindenkinek megküldjük a „Ludwig bakát“

aki ezredünk özvegy- és árva alapja javára kiadóhivatalunk útján bizonyos összeget beküld. Táborig utasításunkat mindaddig küldjük, amíg a beküldött összegből a lap árának megfelelően telik. — **Címünk:**

**K. u. k. Inft. Reg. No. 65.
Ludwig baka kiadóhivatala
Cs. és k. tábori posta 618.**

Gyászinduló hangjai.

Tikkasztó, forró juliusi délután a napi postán dolgoztam. Épen a pokoli hőséget átkoztam, mely annyira elbágyasztja az embert, hogy a legegyszerűbb mondatok fogalmazása és leírása is nehezebbre esik — mikor hirtelen gyászindulónk hangjai ütöttek meg fülemet. Letettem a tollat és kihajoltam az ablakon. Már közelített is a szomorú menet. Rimár János örvezetőnkkel temették.

Elöl a katonazene, mögötte a keresztvivő, majd virágokkal díszített koporsót vivő bajtársak. Azután következett a kíséret s a tiszt és legénységi küldöttségek, élükön dr. Mizzák József százados zászlóaljparancsnokkal.

A katonazene bús akkordjai fájdalmas érzéseket csálnak ki lelkemből. Elmélázva hallgatom amint a gyászinduló szomorú hangjai mesélték:

Kár szegény Rimár Jánosért, hiszen még csak 21 éves volt. Ha pedig már meg kellett halnia, szebb halált, hősi halált is halhatott volna; megérdemelte volna, hiszen 24 hónapig volt szakadatlanul a harctéren, részt vett ez idő alatt minden csatában. Derék Ludwig baka volt, két vitézségi érme s Károly keresztje is bizonyítja.

De ilyen a bohó fiatalság. Ha nincs veszélyben, maga hívja a bajt a fejére. Pedig ő már a harmadik, aki a vízbe fullt a csöndes Dnyeper sárgászöld vizébe.

Alig pár napja temették el Kleinmann József szakaszvezetőt, aki egyenesen párbajra hívta ki a halált, mikor fogadott arra, hogy 5 percig kibírja a víz alatt. A fogadást megnyerte, de életét elvesztette. Többé nem jött ki a víz alól élve; pedig már ő is a 26-ik hónapját szolgálta a fronton.

Az első vízbefult baka, Deket Péter gyalogos elő sem került a vízből. Ott alussza örök álmát a Dnyeper fenekén.

Beláthatatlanok a sors utjai. A csöndes „ukrán fronton” két hét alatt 3 halott.

Még egyre szól a gyászinduló, de már halkabban. Bizonyára már odaért a menet az ukrán teme-

tőhöz. Milyen szomorú illt a temető a városban, ép úgy, mint a falvakban. A futóhomokból levő sirdombokat elfujja a szél, a keresztet össze-vissza dülve állnak a laza homokban. Kerítés sehol sincs. Kuttyák és disznók kergedőznek a temetőben. A minap is szomorúan láttam ezt egy faluban. Egy erősebb szélroham feldűtött egy fakeresztet, az ráesett egy kutyára, mire az eb szűkülve szaladt el arról a sivár helyről.

Amilyen szépek még a legkisebb faluban is a templomok, amilyen gyönyörűek sétányaik, gummikerekük s egyéb, az élő ember kényelmére es szórakozására szolgáló berendezéseik, oly sivarak elhangogáltak a temetők.

Itt úgy látszik, csak az élőkkel törődnek de azzal jobban, mint nálunk. A halottak nem érdekelnek senkit, hisz azoknak már ugyanis mindegy.

Még mindig hallom a gyászindulót s szomorú képek elevenednek föl lelkemben. Látom utolsó hősi halottunkat, Molnár Pistát, a Vadászszázad derék gyalogosát, amint véresen fekszik a hordágyon. 1917. november 17-én esett el az utolsó nekünk, Ludwig bakáknak küldött orosz golyótól.

Felvonulnak előttem a román front, a stanislaui csata áldozatai, majd az 1916. évi Brusszilow-offenzíva hősi halottjai. Látom a delejowi csatában elesett muszkákat egymás mellett feküdni a megásolt tömegsirnál sárga, kék, sötétlila arccal.

Látom a nekem örökké felejtethetlen éjféle jelenetet, mikor Delejownál egy két öles muszka halott ruháját motoztuk meg segédtilsztemmel. Épen egy előretolt árok ásása közben ütöttünk rajtuk. Hatalmas lapáttal rohant reám, de az én golyóm gyorsabb volt.

Véres zsebéből egy porosz tiszt naplója került elő. Villanyos zseblámpa fényénél olvastam el a napló pár sorát, hogy megtudjam, miféle irás az tulajdonképen. A németül, apró be-

tükkel irt sorok a hősi halált halt bajtárs hazaszeretetéről és menyasszonya iránti rajongó szerelméről lettek tanuságot.

Eszembe jut, amint olvastam a naplóban „. Ma éjjel rohamra megyünk. Igen sok az orosz odaát. De hiszen mi meg azért vagyunk poroszok, ha kevesen is vagyunk! Még alig három napja, hogy elhagytam Berlint. Még érzem selyem hajad illatát, kék szemed sugarának mágneses erejét, még égeti ajkamat utolsó, bucsucsókod s ime, holnap már talán nem is élek. Nem törődöm a halállal, csak az bánt, hogy téged Mathildom még más is fog úgy szeretni, mint én s te is fogsz mászt ölelni, mert te fiatal vagy és szép és a te szépséged és fiatal véred követelni fogja a jussát. De Isteneire, jobban, mint én senki sem fog soha szeretni.”

Meghatva forgattam tovább a naplót, mintha csak az én naplómát olvastam volna, oly ismerősök voltak e gondolatok nekem. Szinte örültem, hogy én bosszultam meg a szövetséges bajtárs halálát az ő megölőjén. Egyszerre egy fénykép hullt ki a lapok közül. Rávilágítottam a villanylámpával. Hatalmas természetű muszkát ábrázolt, mellette egy kicsi asszony s öt gyermek egymás kezét fogva, mint az orgonasipok állottak sorban. Rávilágítottam a halott muszkára és az arcáról felismertem a kép eredetijét. Most már nem örültem, hogy én lőttem le. De hát ilyen a háború. Hodie mihi, cras tibi!

A gyászinduló még mindig szól és hozza egymásután elem a többi csaták, Luka, Nisniow, Welesniow, Koropiec, Barysz, Porchowa, Zalesziki Male hősi halottait. Látom Blossche alezredes urat átlótt fejjel. Eszembe jut az a kétségbeesett hangulatunk, amely ránknehezült, mikor végigfutott a rajvonalon 1916. július 28-án, hogy letűnt a Ludwig bakák szerencse-csillaga.

Látom Soltész zászlóst, a legkurucabb magyar katonát. Fején szörnyű seb tátong.

Látom Valkó Pistát, az egészségügyi zászlóst, kedves kis paj-

tásunkat, a gyerekarci hóst, amint homlokán gránátszilánktól találva a földre bukik. Jönnek sorban mind a régi jó pajtások, végtelennek látszó sorban. Lidércnyomásként nehezül lelkemre a gyászinduló hangja

Ugy érzem, megfulladok a szobában. Levegőre vágyom. Lefutok a lépcsőn a főrségre. Leülök a fiukhoz az árnyékos padra. Feszesen ugrálnak fel mindnyájan s keményen tisztelgnek. Mindegyik nagyon szomorú. Biztosan rájuk is hatással volt a gyászinduló, hiszen csak néhány perccel, hogy fegyverben álltak a halottasmenet előtt, utolsó bucsút mondván örökre távozó bajtársuknak.

Meg is kérdezem tőlük „Mi bajotok van, fiúk!” Megszóval erre egy öreg Ludwig baka: „Kár ezért a szegény Rimár Jóskaért, vitéz kapitány ur! Ujheli fin vót, jó gyerek vót. Hogy a magyar Isten apassza ki ezt a gonosz, hitvány Dnyeper folyót! Otthon ökölnyi gyerekek voltak csak, és hányszor megfürdöttünk a mi szép szöke Tiszánkban, még sem lett soha semmi baj belőle, pedig hát az nagyobb folyó, mint ez az ukrán Dnyeper. De az becsületes magyar folyó, nem bántja az embert. De ez a kutya Dnyeper, ez a gonosz, csunya víz! Bizonyára ez is bolsevik!”

Most már nem hallottam a gyászindulót. Felkeltem a padról s elindultam az árnyékos fasorban. Igyekeztem lerázni magamról a szomorú dallam kínos varázsát. Valami vig, kedves képet kerestem, hogy elúzzem vele a felhőket, melyek lelkemre szálltak.

Kis fiannak képét idéztem magam elé, de Isten tudja, más-kor mindig nevetve látom magam előtt a kedves kis gyerekarciot, most pedig ő is sirva jelent meg előttem, úgy, ahogy utóljára láttam az udvaron, mikor utolsó szabadságomról kijöttem a harctérre. Fülemben csengett, csilingelt szepegő gyerekhangja: „Már megint elmegy, Apuka? Hát már sohse lesz a háborúnak vége?”

Greiner Béla,
százados.



A lefolyt időközben alábbi adományok folytak be: A pótzászlóalj május hónapban 9278 koronát fizetett be alapunk pénztárába. Becske Kálmán főhadnagy 1350 koronát gyűjtött. A kiképző csoporttól legutóbb beküldött összeg 6073,43 koronát tesz ki. Tamashida község láncmulatságának tiszta jövedelmét 160 K, Szirmay hadnagy útján alapunkra beküldte. A pótzászlóaljnál június és július hónapokban 6675 K gyűlt össze

Az újabban beérkezett adományok: Greiner százados neje 150, Sajn helyi takarékpénztár 100, Magyar Hitelbank 25,50, Pálócy Horváth László Miskolc 20, Pucz Aladár Arad, Littmann Berthold Chodorow, Kanu Emilné Budapest, Göhler Adolf Miskolc, Hegedűs Sándor Tarcsl, miskolci

Kovács Gábor Szerencs, A. Asher Berlin, Janka János Gégény, Oláh Ernő hadnagy, özv Mikecz Mihályné Gáva, Hubay Kálmán Tarcsl, Buzinkay János Nagydobrony, Zsille Kálmán százados Tp. 62, Kovács Miklós Tp. 432 10 10 K, Deutsch Regina Budapest 650, Appel Mária Alsógerében 6, Krajuik Sárka, Komlóssy Lilike Bucsú, Engel Gyula Beregszász, Schwartz Etus Mátészalka, Fegő Ilus Hódmezővársárhely, Beliczay Béla Bpest, Grünfeld Margit Munkács, Kaczver Rezsini Szolyva, Dzurócsik Sándor Kozár, Meisels Regina Munkács, Hegedűs József Budapest, Mezei Aranka Zemplénagárd, Herskovics Olga Sáránd, Andó Boriska Gáva, Wirschafter Ferenc Bécs, Bodor Anna Dálnok, Kádár Gyula, Székely Elek Sajn hely, Rolkó Albert Gáva, Miskolczi Múzeum, dr. Katona György Sárospatak 5 5, Frisch Malvin Bpest 4, Pintér Lidia Bpest 3, Korniczner Illés Szerencs 50 K.

Az 5. és 11. század nagyobb összeget adományozott árva-alapunkra, amiért eszredparancsban kaptak köszönetet.

A „Kolizej” mozgósínházban.

Alkonyat tájon két ivlámpa gyul ki a Prospekt 115. számú házában homlokzatán és kékes fényesőt hullat Jekaterinoslaw legnagyobb s legszebb mozgósínházának hatalmas aranybetűkből álló feliratára. Amint az utcáról belépek, a klasszikus görög építészet jut eszembe a csarnokon végigfutó fehér oszlopsor láttára. A mennyezetről száz színes körte szórja sugarait rájuk. Mintha tarka tulipánokkal volna teleültetve a plafon. A pénztárhelységbe jutok innen, hol a bordószínű falakról néhány filmplakát kacag rám. Jobbra és balra egy-egy pénztárfülke van; úgy néz ki mindkettő, mintha valami drága mahagóni butordarab lenne. Színes, recés ablakait aranydiszítés övezi, mögöttük szökellő orosz szépséget látok. A helység ablakairól piros

bársony függöngök omlanak le. A falnál székek állnak. A ruhatár két finom kivitelű asztala között mintegy kapun át a másik terembe érek, hol a jegyszedő kisasszonyok egyikével megfelezem jegyemet. A zöld festésű falakról hatalmas reklámképek, színes plakátok ordítanak le. Négy ablaka van ennek a helységnek; recézett üvegeik zöld és fehér színűek. Nehéz bársony függöngyök futják körül. A falak mentén sűrű sorban székek a várakozók részére. Egy emelet magasban erkélyszerű folyosó futja végig a falakat, felje üvegtető borul. Az erkély alsó szélén két sor üvegpálcából álló sövény függ s a csillagó rudacsák két sora közt izzólámpák szerénykednek. Az egyik falat nagy tükör takarja; a lépcső melletti falon annak egész ter-

jedelmében egy óriási hirdetés áll. Azt hiszem filmgyárak nevei vannak rajta. Minden sora más színű selyemmel van himezve a fekete bársonyalapra. Csodásan szép, művészi kivitelű, diszes munka ez.

A következő terem egyik sarkában cukrászda van berendezve. Tükrös üvegszekrények, sütemények, cukrok, italok. Több asztal. Az ajtó gyanánt szolgáló bolt-hajtásról sárga selyem függöny hull alá. A kékre festett falakon moziszinészek bekerített mellképei lógnak. Egy diszes asztalnál levelező lap alakban a moziszinészek arcképeit árulják. A mennyezet 9 nagy kockára oszlik, mindegyik közepén egy-egy izzólámpa ég. A másik teremben ugyanily csinos berendezés. Itt is, mint a többiben, parkett van. Tükrök, a legújabb filmslágerek reklámképei vegyes színben. A falnál katonás sorban székek. 5 ablaka van a helységnek. Mindegyiken sárga selyem függöny. A plafon 9 mezőre oszlik, közepén izzólámpával.

Most egy rózsaszín testésű terembe érek. Itt is ragyogás, tisztaság, pazar fényűzés, kényelem, üvegbe keretezett képek. Parkett fénylik itt is és a 9 mezőt megint látom a mennyezeten. Innen a következő terembe megyek. Rögtön megpillantom Duci bácsi képét. Ezt a termet tükröszobának is nevezhetem, mert a terem négy nagy tartóoszlopa minden oldalról tükrökkel van borítva. Ablak nincs, azok helyén is hatalmas tükrök állnak. Itt is, mint a többi teremben gőzfűtőkészüléket látok. Festett faladákban disznövénnyek tanyáznak. Egész télkert ez itt. A fényben uszó terem halványsárga falain képek sáppadoznak. Fent a 9 kockamező.

A másik terem, hová innen jutok, bordó teremnek nevezhető falainak s az ablakokról a parkettre omló függönyök színéről. A falon képek, plakátok, tükrök, az ablakok felett ventilátorok, az egyik sarokban két méter magasságban kis szekrényke kapaszkodik a falon: A villamoslámpák kapcsolója. Ezt különben minden teremben láttam. A falnál zöld növények és széksorok.

Most egy hatalmas terembe érek. Innen lehet a nézőtérre jutni. A 2 kapuagyságu bejáratot nehéz zöld bársonyfűggöny borítja. Disznövénnyek, székek színpadias rendezéssel. A falon diszes hirdetések, reklámlakátok, művészfek huzódnak meg szerényen. Ebből a teremből nyílik egy kijárat az udvarra, mellette egy másik ajtó; az igazgatóság szobája. Épen kilépkomman egy fiatal ur, s látva, hogy jegyeztetek, egyenesen felém tart. Udvariasan megkérdi, hogy mit írok. Mikor megmondom, miről van szó, bemutatkozik, mosolyogva karon fog s az irodába vezet. Az előadás egy fél óra múlva kezdődik. Pár percig beszélgetünk a magyar mozikról, közben megtudom tőle, hogy járt már Pesten és Bécsben. Azután óhajomra a legnagyobb készséggel vállalkozik, hogy közelebről megmutat mindent. Megtekintjük a nézőteret, a színpadot, felmegyünk a páholyokba, melyeknek az utólszor említett nagy terem feletti előrésze tükreivel, puha szőnyegekkel, zsölleivel, déli növényeivel, csilláraival a legelőkelőbb szálló hallján is tultesz. Bemegyünk a gépházba, megnézzük a vetítőkamarát is. Ilyen szép, nagy, modern felszerelésű, tökéletesen tűzbiztos, tiszta, tágas, praktikus berendezésű vetítőkamarát még nem láttam sehol. A gép jókarbantartása, a filmek gondos őrzése egyszerűen bámulatos.

A direktornak nagyon jól esik, hogy meg vagyok elégedve a látottakkal, dicsérőleg nyilatkozom a színházról s nem titkolom, hogy annak pazar és tökéletes berendezése, modern felszerelése s szinte raffinált kényelme meglep.

Éppen félrehuzódik a két bejárat bársonyfűggönye s a várakozó közönség, mely a nagy várócsarnokokat már megtöltötte, a legnagyobb nyugalommal, (az oroszoknak ezt a fegyelmességét sok helyen tapasztaltam) lassan, tolnakodás nélkül a nézőtérre vonul s kiki elfoglalja helyét. Mint nálunk a templomban, oly ünnepies csend van, akinek mondanivalója van, az is csak suttogva beszél, a helyükre

igyekezők lépteit elnyei a vastag szőnyeg. A direktor helyemre vezet s aztán magamra maradok.

Széttekintek. Most látom csak így megvilágítva, mily gyönyörű a színház. Futólag 1200 ülőhelyet számlálok meg. Fent a magasban nagy szellőztető ablakok sorakoznak egymás mellé. Jobb oldalt 5 nagy kijáró ajtó van. Ezeket át hagyja el a közönség a termet. Így tehát itt nem fordulhat elő tolnakodás, lökdösődés, mert bejönni csak a várócsarnokon át lehet, távozni pedig csak a kijáratokon szabad.

Most hirtelen kialszik minden lámpa. Még időm sincs átgondolni azt, hogy sötét lett s már ott pereg a felirat a vásznon. Egyidejűleg játszani kezd a szimfonikus zenekar. Tökéletes, precíz játék; a karmester úgy dolgozik, mintha villamos gép rángatná a karját. A láthatatlan zenekar oly fegyelmezett, hogy úgy tetszik, mintha ő maga játszana. Most a padlóra vonja valami a figyelmemet. Valami fénylik ott. Megnézem jobban. A jobb és baloldal közt végigfutó ut szőnyegén két métereinkint egy sötét piros csillag jelzi a későn jövőknek az utat. Villamos körte van piros üveggel letakarva a padló alá szerelve. A csillag alak pléhből van kivágva és rátéve. Felette vastag üveg, melyre rálehet lépni. A szőnyeg a megfelelő helyeken szintén ilyen nyílásokkal bír.

... És gördül a film és perdülnek a képek. Elsőrangú új film, nem rongja a szemet. A felvonások közt 15--20 másodperc szünet van csak. A közönség csendes, türelmes, nem beszél, nem tesz hangos megjegyzéseket. A zenekar finoman kidolgozott, gondosan megválasztott, bravurosan megjátszott kísérelő muzsikát produkál. Valami nagyon furcsa hangulat fog meg s úgy érzem, hogy tökéleteset látok s hallok most.

... Mikor tíz órakor elhagyva a színházat a Prospekt fasorában haza felé tartok, nem szivesen bár, de elismerem magamban, hogy nálunk a kinematográfia hátrább van néhány lépéssel

Szentpétery Károly.

A mi hőseink.

1915. október 4-én a fél 6-ik század egy gépfegyverrel az ezred által jól ismert Sztrypa menti Beremiany melletti Popowa Mohylán előretolt tábori őrsként állott. Gyönyörű szép őszi nap volt. A távollevő ellenség felől csak egészen kis ellenséges lovasjárőrök voltak láthatók az előterepben.

Hirtelen két lovas tűnt fel saját huszáraink közül a Popowa Mohylától délre fekvő községnél. Tábori őrsünkkel egyenlő magasságban megállottak és figyeltek. Egy járőrparancsnoktól azt a feleletet kaptuk kérdezősködésünkre, hogy a Globekai őrház felé kell felderíteniök, de nem tudnak tovább haladni előre, mert az ellenség az előterepet erős őrségekkel megszállva tartja és lövi őket.

Tényleg volt körülbelül 1200 lépésnyire egy gyenge ellenséges lovas járőr. (Gárdadragonyosok.) Hogy a derék vörös ördögöknek segítsék, a félszázad embereitől megkérdeztem, hogy ki vállalkozik önként patrulba?

A hatvanötösöktől mit is várhattam más egyebet: nemcsak az egész félszázad, de még a szanitész patrul is jelentkezett. Én Balázs János káplárt és 14 gyalogost neveztem meg.

Nagy ügyességgel, fedezve ment a patrul az ellenség fele. A derék lovasok csak úgy néztek, mint kusznak a Ludwig bakák előre. Körülbelül 200 lépés távolságból Balázs embereivel együtt élénk tüzet kap. Erre a patrul felugrik s erőteljes „hurrá”-val az ellenséges járőrre veti magát. Ez gyorsan megfordul, egy mélyedésben elhelyezett lovakra felugorva galoppban tovaszáguld. Derék bakáink egész golyózáport küldenek utánuk, mire 2 ellenséges lovas lefordul lováról.

Szabad volt az út a vörös ördögöknek.

Balázs János tizedes szakaszvezetővé lépett elő és szép tettéért a kis ezüst vitézségi éremmel tüntették ki.

Fritsch Ottó százados.

Azt hittem, hogy megszabadulok a nyilvánosság előtt való szerepléstől, de Polgár hadnagy ur nem hagyott békét, azt mondta, mint öreg front katona én is irjak magamról.

Születtem 1886. december 25. Saujhelyben. Iskoláimat Sárospatakon végeztem a tanítóképzőben. Azután iparágat választottam. 1907-ben rukkoltam be először katonának. Kiképzés után a géppuskás osztaghoz kerültem. Akkor még csak játékszernek néztük ezt a veszedelmes szerszámot, mert fagépen tanultunk. 1908-ban egy évre Boszniába mentünk. Innen a káderhez kerültem Munkácsra, hol leszereltem. Szabadulásom után kedvelt mesterségemet folytattam.

A harctérre a feldregimenttel jöttem. Kint voltam megszakítás nélkül 1915. szeptemberéig. Résztvettem az összes addigi ütközetekben: Tomasow, Zawornik, Magiecz, Rudnik, Krakó, Harasymow, Fatowcze örökké élni fog emlékezetemben. Szeptemberben szabadságra és onnan a pótzászlóaljhoz küldött az ezredparancsnokság. 1916. februárban újra kijöttem a harctérre. Jaslowiec, Zrembowka és Porchowa mellett átélt szenvedések után Nyizsnyionnál egy srappell golyó kilyukasztotta a lábamat. Pár hétig feküdtem Ujhelyben a kórházban, aztán a káderhez mentem. Ekkor már annyira hozzá voltam szokva a fronthoz, hogy nem volt türelmem a kádernél lenni. 1917. márciusban megint a harctérre jöttem. Résztvettem a stanislaui harcokban és a román fronton az arσαι ütközetben. Azóta várom türelemmel nem a további harcokat, hanem azt a mindenkitől epedve várt békét.

Megkaptam a Károly csapatkeresztet, Harasymownál a kis-ezüstöt, Fatowcénál másodsor a kis ezüstöt, Stanislaunál a nagy ezüstöt, Arsánál a bronzot.

Hamara Andor törzsörm. vadászgépfegyverszázad.

A szabolcsmegyei Szalókán születtem 1884. április 18-án. Hat elemít végeztem, azután gazdálkodni kezdtem. 1905-ben

rukkoltam be Miskolcra a 65. gy. ezred 15. századához. Három évi szolgálat után tizedes lettem. 1908-ban IV. zászlóaljunkat Boszniába vitték. Engem is behívtak s 4 hónapig voltam ott. 1910-ben 13 napos fegyvergyakorlaton voltam. 1914-ben Munkácsra rukkoltam be s a tábori ezred 15. századával a harctérre jöttem. Résztvettem a Pukarcow Rawaruska és Rudnik melletti ütközetekben. 1914. decemberében a San folyónál megsebesültem. Felgyógyulásom után Salgótarjánba, a pótzászlóaljhoz kerültem, innen ismét a harctérre. Résztvettem a Harasymovnál és a májusban vívott csatában. Juliusban újra megsebesültem. Felépülésem után Miskolcra vezényeltek műszaki kiképzésre. 1916. májusban a XXI. menetzászlóalj harmadszor jöttem a harctérre. A műszaki századnál részt vettem az összes nyári harcokban. Megkaptam a kis ezüst érmét. 1917-ben a jamnicai és arσαι ütközetekben vettem részt s megkaptam a bronz vitézségi érmét. Most már csak az a vágyam, hogy édes hazánk győztesen kerüljön ki a világháborúból.

Sós János szakaszvezető.

Születtem 1890-ben Végmártonkán, Beregmegyében. Iskolába nem jártam, írni, olvasni nem tudok, de elég érdekesnek találok életrajzomat, hogy az öreg hatvanötösök életrajza között megjelenjék. Most 28 éves vagyok. Talán megnősültem volna már, ha ez a háború ki nem üt, ami egy kicsit megzavarta a számításomat. 1914-ben soroztak be. Munkácsra rukkoltam be, akkor még nagyon jó volt a menázi, meg a lányokkal is szabad volt táncolni, ha volt hozzá kedv. Szóval egész jó volt a katona élet. Nagyon régen volt, hát nem tudom már, hogy melyik marssal jöttem ki. Voltam a Kárpátokban, onnan Bukovinába kerültem és Stanislauba. Innen meg Jaslowieche, ahol megszurkalt és haza jöttem. Másodsor a 26-os marssal jöttem ki Jamnicához, de betegen elmentem. Aztán a román fronton voltam az Arsánál s azóta állandóan kint vagyok. Magyarul is a háború

alatt tanultam meg annyira, hogy ezt az életrajzot lediktálhassam.

*Hleba János közlegény,
III. század.*

1914 ben vonultam be a 65-ik gyalogezredhez. Kiképzésem után a szanitész iskolába kerültem. 1915. januárban jöttem ki a harc-terre. Mint szanitész résztvettem a Dnyeszternél a dolinai ütkö-zetben, majd Jagielnicánál. A chlebovkai majornál Schrenkel hadnagy urat én kötöttem be. Aztán Jaslowiechez kerültem s itt kaptam meg a bronz vitézségi érmet. Részt vettem a porchowai csatában is. A koropiec-novo-siolka-ütközetben szintén mint szanitész működtem. Velezngow-nál a megboldogult, szeretett, hős Blosche alezredes urat én tettem kocsira s Nyizsnyiwig szállítottam el. A stanislaui csata után megkaptam a vaséremke-resztet. Van ezenkívül bronz vöröskeresztjelvényem és Károly-csapatkeresztet.

Bilonka Mihály kaplar

Amikor a háboru kitört, Buda-pestről vonultam be a hatvanötös ezredhez Munkácsra. Azóta négy esztendő telt el s többször akar-tak más ezredhez beosztani. De mit mondjak? Bár pesti fii va-gyok, én olyan jól érzem ma-gamat a híres Ludwig bakák közt, hogy jóllehet a turós pala-csintát nagyon szeretem, de ha más ezrednél minden nap az volna a menázi, én akkor sem lennék hajlandó megválni a Ludwig bakáktól.

Résztvettem velük 1915. évben Obertyn és Kolomea közt lefolyt harcokban, 1916-ban a Delejow és Meduha melletti ütközetekben s volt alkalmam a híres Ludwig bakák bátorságát látni. És csak azt mondom, jöjjön, aminek jönni kell, vigyenek bennünket bár-melyik frontra is, de én csak a hatvanötösök közt akarok élni és ha kell, meghalni! És büszke vagyok rá, hogy a háboruban a Ludwig bakákkal együtt har-colhattam!

*Valiska József szakaszvezető
III. géppuskás század.*

Irom e levelet . . .

Ünnep vasárnapján, mikor a harang szól
Irom e levelet

Minden lelkes hősnek, vitéznek, erősnek
Van benne üzenet.

Minden kis betűbe egy imádság reaszket,
Mely értök égbe szállott,

Uttalan utakon, csüggedő napokon
Fakasszon virágot.

Erdei vadrózsa röpitse lelköket

A hazai tájra,

Nyájas tűzhelyökhöz, hol szerető anya,

Hítves, gyermek várja.

Szivök melegétől, örömok gyöngyétől

Uj erőre kelve,

Villámszörő karddal zugják at a csatát

Végső győzelemre!

Ha pedig lilium, hófehér lilium

Hajladoz feléjük

Mese, mese mátká, aranyos madárka

Hüss el, hüss el velök . .

Czirógasd a szökét, sugjad a barnának,

Mig hull hősi vérök,

Építsenek oltárt, s lobogó mécsese

Legyen a hűségök.

Levélbe boruljon minden kicsi fűszál

Síkon, halmon bércen!

Koszorutlan fővel ne hullassa vérét

Egy vitéz magyar sem.

Koszorus homlokkal lengessék a zászlót,

Hogyha meg kell állni.

Ha mindjárt az öreg Uristen előtt is

Kell majd szalutálni.

—y.—L.

Jekaterinoslawi levél.

Ukránia, 1918. július hó.

Kedves Szerkesztő ur!

Bizonyára tudomást szerzett már arról, hogy székhelyemet Stockholmból ide helyeztem át és feleslegesnek tartom megjegyezni, hogy ezzel kapcsolatban a világ diplomáciai központja Jekaterinoslaw lett.

Jól tudom kedves Szerkesztő ur, hogy ez a rövid áthelyezési értesítem sem az Ön, sem a nagyközönség kíváncsiságát nem elégíti ki, mert mindenki tudni szeretné, mi indított engem arra, hogy az egész diplomáciát ide helyeztem át, pedig itt ismét csak a diplomácia sokszor emlegetett spanyolfala megé kell vonulnom. Csak annyit árulhatok el, hogy itt tartózkodásunk nagy befolyással lesz az új orosz államok önállósítására és rövidesen érezteti hatását.

Hogy ez mennyire fontos, azt a legjobban bizonyítja az, hogy a hadvezetőség a vitéz 65-ös Ludwig bakákat rendelte ide a mi biztonságunkra.

Mint a felsoroltakból látható, nem felel meg a valóságnak a napilapok „jól értesült forrásból” közölt ama hire, hogy a stockholmi diplomáciai kar feloszlott, a kiküldöttek hazájukba visszatértek, az összeköttetés megszakadt, — mert hogy többet ne említsek, egész Szabolcs, Zemplén, Borsod, Bereg megyék képviselői itt vannak, míg Bihar országot én képviselem Kozma káplárral.

Itt nagyon szívesen látnak bennünket. Mindjárt megérkezéskor (a fogadtatás alkalmával) rendelkezésünkre bocsátották a Dnyeperen horgonyzó összes evezős és motor csónakokat és így 30 kopek lefizetése ellenében megtakarítjuk a hosszú hidon való átgyaloglást.

Érdekes jelensége a háborúnak, amit szintén csak most tapasztalok, hogy a sokat emlegetett guruló rubelek megszűntek és csakis „repülő” rubeleket le-

het látni, amelyeknek értéke azonban erősen repül lefelé.

Maholnap minden itt időző magyar baka egész pénz szakértő lesz és jobban fogja ismerni a különböző eredetű pénzeket mint maga a pénzügyminiszter. Ezüst, nikkelt, illetve vaskopek hiányában 10, 15, 20 és 25 kopekes bélyegek vannak forgalomban, ami elég alkalmat adott a leleményességéről híres Ludwig bakának arra, hogy az újság elküldéséhez szükséges 2 filléres tábori postabélyeget 20 kopekban értékesítse.

Az itteni viszonyokkal meg vagyok elégedve. Teljesen kielégítő munkánk eredménye is, mely a biztonság helyreállításával kapcsolatban biztosítja részünkre a rendes diplomáciai ügyek lebonyolítását.

Aki azelőtt Oroszországról olvasott vagy hallott, most meg lesz lepve, ha a Prospekten (fő-utca) végigsétál. A korzó

televan kifogástalan eleganciával öltözött, parfümös, gyönyörű nőkkel. A kulturátlanságot cáfolja többek közt az, hogy minden hivatalban, azok előcsarnokában, a hivatalnokok részére ruhatár van berendezve, nem kell tehát felöltöiket a dolgozószobában tartani.

Nem kevésbé mutatja az orosz városi nép előrehaladottságát a hivatalokban dolgozó nők tömege. Sokkal nagyobb számban vannak városi és állami hivatalokban, mint nálunk és önállóságuk s egyenjogúságuk igazolásául rövid haját viselnek.

Tekintettel azonban arra, hogy nem helyi ismertetések végett történt ide küldetésem, addig, míg működéseim eredményéről beszámolhatok,

vagyok Szerkesztő urnak igaz hive:

Salamon Jenő
diplomata örmester.



Fogoly-versek.

Emléklül Klára Michailowna Golubiowanak. —

I.

Barakkban.

**A lelkek innen hazavágnak,
Szemek félig lehunyva néznek;
Megszakadt csókok, csókos vágyak
Ajkakon égő tüllel égnek.**

**Hideg barakk, üres az élet,
Halkan, szárnyatörten szól a szó.
S akik tán halni szeretnének:
Minket visz itt az élethajó.**

**Esti órán bús szögletekben
Búsan pislákol a gyertyaláng
És bent világít a szemekben,
Árnyékot vet a lelkek falán.**

**A lelkek itten fázva fáznak
Sok ember közt sívár az élet.
Sovány csontképe a halálnak,
Üres szemek szemünkbe néznek.**

**Be jó volna egy meleg kályha,
Meleg szavak, otthoni arcok.
Lelkünknek apró már a vágya.
Kihültek már a régi harcok.**

**Jó voln' egy ablak szögletében
Egy ismerős könyvben lapozni
S egy kis fehér kezét nagy
csöndben
Reszkető, bús ajkunkhoz hozni...**

II.

Ébredés.

**Az ébredés egy új elalvás.
Fáradt foglyok ébredése
Bágyadt szemek, sápadt arcok.
Puha asszonyisimogatás
Míntha késne.**

**Hideg barakkban kong a lépte
A szuronyos orosz örnek.
Minden lépés lelkét tépi
Vergődéses, rossz álomból
Ébredőnek.**

**Az éjszakánk, az éber alvás
Nappalunk egy hosszú álom.
Vergődésünk bús stációt tart
Egy arcon, egy asszonyén és
A halálón.**

Möller apánk felment a hegytetőre
 Messzilátón onnan tekint előre.
 Mindig csak azt nézegeti ha ráér,
 Hogy harcol a géppuskás a hazáért.

Valiska József,
 szakaszvezető,
 III. géppuskás század

A Ludwig bakákról.

Égig nyuló hegyek ormán oroszlánok állnak,
 Égig nyuló hegyek között haláltáncra várnak.
 Oroszlánhad a vezérrel bőszen előtörtet,
 Nemes Möller alezredes vezéreli őket.

Kik vagytok ti, hős vitézek? Mi a ti nevetek?
 Ki az, aki titeket a diadalra vezet?
 Ludwig bakák! Nem tudjátok? Más egyéb nem lehet!
 Nemes Möller alezredes, aki minket vezet!

Ti vagytok a jamnicai híres Ludwig bakák?
 Ti morzsoltátok széjjel a nagy Kerenszki hadát?
 Most már tudjuk, hogy mi és ki a hős Ludwig baka!
 Nemes Möller alezredes törhetetlen hada!

Minden honfi szálljon sikra védeni hazáját,
 Kövesse jó Möller apánk páratlan példáját.
 Gondoljatok szeretettel a Ludwig bakákra,
 Nemes Möller alezredes oroszlán hádára.

Szűcs István,
 őrzető,
 vadászgépfegyverszázad.

Bakák közt.

Egy nőstény patkány vallomása.

Tavaly tavasszal trágyahordáskor láttam meg a napvilágot Nagyalambfalván. Egy elhagyott tehénistállóban laktam. Elődeimtől megtudtam, hogy nagyon szomorú napokat éltek át az elmúlt évben. Magam is tapasztaltam, hogy keserves tengődés csak az életünk. A szó legszorosabb értelmében halálra éhezünk társaimmal együtt. Ők egy közeli fűszer üzlet raktá-

rában laktak, hová én is ellátogattam néha. Volt ott eleinte sok mindenféle jó, de aztán kifogyott minden, ami pedig volt még, az ehetetlenné vált. Társaim egymásután pusztultak el az állott szalámitól, ementáli sajtól.

Elkeseredésem egyre fokozódott. Az a tudat, hogy a sors jóvoltából éppen áldott állapotban vagyok, még inkább lesújtott. Nem akartam éhen halni. A kis fűszerkereskedés polcán ráakadtam egy szétszakadt dobozra. Patkány-méreg

volt benne, tetejére egy döglött patkány volt festve. Első gondolatom az volt, hogyha ezt beveszem, megmentem magamat és leendő fiaimat az éhenhalástól.

A következő éjjel belopódtam a boltba és bevettem tíz adag mérget, tekintettel arra, hogy nemcsak a magam életét akartam megszüntetni, hanem a fiaimét is. Lefeküdtem és boldogan vártam a halált. Reggel azonban arra ébredtem, hogy élek. A mérge nem hatott. Ilyen csalók az emberek! Gondoltam magamban és kerestem az összefüggést az ementáli sajt meg a patkánymérge között. Amattól elpusztultak társaim, ez pedig nem akart végezni velem.

Most más öngyilkossági módon gondolkodtam, de ekkor ütött a megváltás órája. A hatvanötösök oda érkeztek a faluba és én igyekeztem velük ismerettséget kötni. Első vizitettem a kantinban tettem, ahol jó kilátások ígértek. Sajnos, csalódtam! Ott csak szalagon függő fényes pénzek, üres üvegek és levelepapírok voltak. Semmiféle nekem való tárgyat nem találtam. Egyszer aztán sikerült egy nagy ládába bejutnom, hol aztán kárpótoltam magamat mindenért. Ebben a ládában hoztak el ide, Oroszországba, aminek nagyon örültem. Az utóm elég jó dolgom volt

Mikor itt elhelyezkedtünk, kutatást kezdtem tartani. Láttam, hogy a katonák is ezt teszik. Átmentem a szomszédba, a trénhez. Ott aztán van minden. Isteni kosztot találtam. Gyakran láttam ott egy sárga galléros urat, akihez igen sokan jöttek és mindig azt mondták neki: „Salamon ur, Salamon ur“ Ezt az urat rejtekhelyemről sokszor figyeltem és lassan kezdtem megismerni. Melle tele volt piros szallagocskákkal rakva, szájában állandóan egy barna csutka füstöltött. Gondoltam, hogy biztosan ő itt a főnök.

Ez időben gondjaim nagyon megnövekedtek. Leendő fiaim részére alkalmas szülőhely után kellett néznem. Salamon őrmester gyakran látott ebben a munkámban szaladgálni. De sosem tett intézkedést üldözésekre. Biztosan azt gondolta magában: „Egyel több vagy kevesebb, oly mindegy!“ A trénnél az nem numerál!

Engem őszinte halára kötelezett ez a nagylelkű ur azzal, hogy megtűrt s ezért halából elhatároztam, hogy a szülés és felgyógyulás idejére az ő lakására megyek. Egy csendes estén sikerült belopódnom a szobájába és egy nagy láda mögé bujtam, mert a Salamon ur még fenn volt. Nemsokára aztán sötét lett a szobában. Ekkor én a nyitva hagyott ládában elhelyezkedtem. Eleinte hányingerem volt a bországtól, mit egy ott levő cipő okozott, de később megszoktam, mert, a szalámi és egyéb papirosba csavart apróságok ellensúlyozták ezt az illatot.

A betegségemből szerencsésen felépültem, most zavartalanul élek, haim teljesen egészségesek és heten vannak. Most már olyan rossz napjaim nem lesznek, mint régen.

A Salamon ur még most sem tudja, hogy galambfalvai vagyok!

Pancsúnak.

Öreg poinér: Mindig pancsúnak, má mögint valami lekvaros derőjét főztek. Há mivel egyöm én mög azt, mikor nincs vellam?

Fiatl pionér: Há egyö mög kend az kanava, hisz ugy is jó a!

Az öreg: Jó, jó, de nem szerőtöm az illen pancsulásokat. Eddig nem csinyáták, mégis mög étünk. Amondó vagyok, hogy a manyikulás rendözi ezt. A télön is ettük a jó kukorica kenyert, ecer csak hozzá pancsútak valami gabonalisztet.

A fiatal: Há kend azt hiszi, hogy mindent a manyikulás csinyál?

Az öreg: Asz há! Hisz ammég az időjárást is tuggya forgatni Ollan a, mint a tifusz kórság, hogy amerre emegy, mindenütt laccik a nyoma.

A fiatat: A dincfürendert mire hasonlitja kend?

Az öreg: Há ammög rittig ollan, mint a pijócza, kiszijja az embör verit!

Csak gukkerrel!

Mi már tudjuk, csupán a hazaiak kedvéért tesszük közzé az alábbi kis esetet.

Oroszországban a nők forró nyári napokon „ohne Schwimmhose“ fürödnek a szabad folyóban. Nagyon ritka látványosság lévén ez, érdekli az embert. A bakaság persze ki-

tapasztalva a dolgot, lesétált a vízhez. A paradicsomi látvány igen kellemes szórakozást nyújtott nekik. De nem sokáig gyönyörködhetek, mert jött egy szigorú patrul és a kiváncsiakat bekísérte. Egy baka ép oda tartott, őt is lefűlelték. Az ipse nagyon méltatlankodott, hogy ő még nem is látott semmit, hát ne vigyek be. Ám a patrul kommandáns hajthatatlan maradt és a szolgálatban lévő tiszt elé állította mindet. A tiszt kihallgatta mindegyiket és a következő ítéletet szabta rájuk:

Nem engedem meg, hogy a nőket fürdés közben bámuljátok! Ha valamelyik nézni akarja őket, menjen megfelelő távolságra; onnan nézheti, de csak gukkerrel!

Politika a konyhánál.

Konyhakocsis: Vajjon mi lesz má evvel a választójoggal? Hova jukad emmég ki?

Szakács: Mi közöd neked aho? Hisz te nem értel hozzá annyit se, mint a számár a filozófiához?

Kocsis: Dehogy is nem, pajtás. Tudnám én, kire szavalnék, ha vóna szavaltati jogom! Ha rajtam állana, ollan törvint hoznék be, hogy egy böcsületes képviselőnek az országházban nem egy szava vóna, hanem legalább tíz. Mint példajul teszem fel Fényes Lászlónak. Egy ilyen ember mikor felszólalna, hát akkor tíz miniszternek mukkani sem vóna szabad, ez oszt hamar kitekerné a nyakát a többinek!

A víz partján.

A kocsisok legeltetés közben a víz partján nyújtózkodva elmélkednek a béke lehetetlenségéről, a menázról s a szabadságról. Az egyik egy békát lát meg a fűben. Ene így szól társához:

Mondjad mán komám, ennek az oktalan hékának vajjon mi köze lehet a békéhez, hogy mindig azt kiabálja: Békekell, békekell!?!

A másik magyarázni próbálja a dolgot:

Bizonyosan azért kívánják a békák is a békét, mert mikor a franciák itt vótak, mind kifogták őket és megették. Most azt hiszik az oktalanok, hogy megint franciák ülnek itt a vízparton.

Lévay, őrmester.



§ Kapitány. Sűrű tévedés azt hinni, hogy ez a szó katonai rangot jelent. Nem! Ez egy felvidéki ruthén gyerek neve, aki háborús foglalkozását tekintve Grünwald hadnagy főszekerestönk tisztiszolgája. Gazdáját annyira szereti, hogy soha meg nem válik tőle, követi tűzbe, vízbe, sőt szabadságra is. Roppant ügyes fiu, megszerez mindent, amire csak szükség van. Katonáéknál megtanult magyarul, ami igen szép tőle. (Én pl. nem tanultam meg oroszul.) Persze nem beszél teljesen jól, itt-ott ejt hibát, de éppen ez az érdekes. Van egy noteszem, melybe fel szoktam írni a Kapitány mondásait. Sokszor nevetni muszáj, ha ő magyarázgat valamit. Egyszer például szó volt egy őrmestertől, akinek feleségét Kapitány látta Pesten. Nagyon tetszhetett neki a nő, mert így fejezte ki megelégedését: „Szép az övé naccsága!”

A Kapitány „aranyköpései” közt legjobban sikerült az, amit most fogok elmondani. Tavaly ősszel sötét, sáros, esős esteken bent dolgoztam a főszekerestönk dekungjában, nem lévén sehol más hely. Mig a hadnagy ur a tisztietkezésben volt, honnan később jött haza, addig én irtam az asztalnál. A szűk kis dekungban jó meleg volt. Kapitány tömte a rajkályhát. Egy ilyen estén, mikor a lámpa sárga fénye barátságos hangulatot öntött el a kis deszkaszobában, Kapitány valami szent könyvet

azt hiszem biblia volt — lapozgatott. Szeretett olvasni. Ezt a műveletet mindig susogva, vagy félhangosan végezte. Most is olvasott s ép odafigyeltem rá, hogy hogyan olvas, mikor e két szót ejtette ki: „Szent Pál.” Erre felemelte fejét, rám nézett s így szólt: „Rokona talán az önkéntes urnak?” (Mert, hogy én Szentpétery vagyok).

Egy alkalommal a tréntől jött épen haza. Találkozott egy hadnaggal, aki ismerte őt a galíciai harcokból, de azóta nem látta. A tiszt megállítja s barátságosan megkérde tőle: „Hát hol vagy most Kapitány?” „A Ludwig Baka Szerkesztetbe!” felelte büszkén Kapitány (Szerkesztőséget akart mondani).

A lapra roppant büszke volt. Ugy nevezte: „Mi ujságunk. A jubileumi szám készítésekor így adta tudtára a dolgot kollégáinak: „Ünneplő számot csinálunk!”

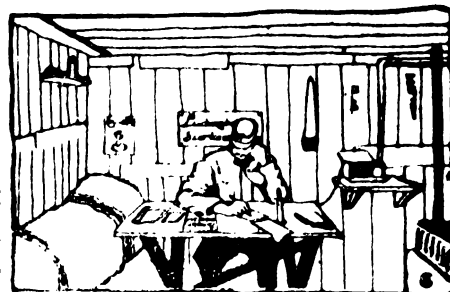
Egyszer Nagyalambfalván hegedültem. Néhány hallgató nótát huztam, Kapitány csak hallgatta, hallgatta. Egyszer csak így szól hozzám: Tessék már csinálni egy sürgőset! (Csárdást akart mondani.)

§ A felsült udvarló. D. telefonista, hogy a szolgálat unalmasságát elűzze, valami szórakozást keresett. Hamar ki is találta, hogy mivel lehet a legjobban mulatni. A Jekaterinowban levő telefonközpont gyönyörű barisnyáit szemelte ki. Minthogy nem láthatta őket, a hang után (a kutya a szag után) állapította meg, hogy melyik hogy néz ki. Miután egy kedvesen csengő, kellemes hangnál megállapodott, teljes gözzel kezdte főzni az orosz telefonos kisasszonyt, akit fiatal tyuknak s gyönyörűnek képzelt.

Egy heti állhatatos, hűséges ostrom után a nő bedült, s randevut adott hősünknek. Egy tanítónői kinevezés nem jár több szaladgálással, utánjárással, mint ahogy D. nézett utána, hogy engedélyt kapjon a városba bemenni. A kitűzött időben a fasor jelzett padjánál szivszorongva várta emberünk a telefon szépség megjelenését. Mikor a nőt a megadott jelekről felismerte, akkor vette észre, hogy bizony ez egy borzasztó „vén tyuk.” D. persze nem várta be, míg a nő odaér, hanem bosszankodva s a legnagyobb gyorsasággal eltűnt.

§ Tévedésből történt. Remélem nem fog neheztelni rám a hadnagy ur Moskovits, hogy őt is ide írom, de bejelentettem neki, hogy pont egy szilánkom hiányzik még, tehát meg kell írnom esetét. Őt ugyanis a napokban könnyen végzetessé válható baleset érte. A felvételző állomás egyik irodájában várt. Bent nem volt senki. Nagyon szomjas lett, hát az ablakon levő üvegek és poharak egyikéből inni akart, ki is töltötte a folyadékot, mely ép úgy nézett ki, mint a víz. Gyatutlanul emelte ajkához, s csak pár korty után vette észre, hogy benzint ivott. Este meglátogattam Moskovits hadnagy urat. Roppant oda volt.

Azóta egymásután jönnek a levelek Szerkesztőségünkbe melyekben kérdik, megfelel-e a valóságnak, hogy a benzin mérgezéssel kórházba vagy a káderhez küldik az embert? Az érdeklődőkaek nemmel felelünk. Az a terv pedig, hogy a „Nem ivóvíz” feliratok mintájára a „Nem ivóbenzin” táblákkal látják el a megfelelő tartányokat, még nem öltött testet.



SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Cs. és kir. Tábori posta 618.

Zs. K. szdos. Tp. 623. Az említett évfolyamból egyes számok teljesen elfogytak már. A meglevőket készséggel megküldjük. — Szóke szépség. 1. Kizártnak tartjuk. 2. Ellenkezőleg! Mindent el tud viselni csak a hallgatást nem! 3. Egyenlőre nincs szó róla. — B. A. Dálnok. Levél ment. Szeretnők hinni, hogy megnyugtattuk. A lapot vettük. Megkapta az ajánlottra a választ? Üdv. — J. S. zászlós 1213. Magát tudunkkal a fogásaton ápolják, cikke mégis úgy van írva, mintha a kezészetten lenne! Beküldött soraiért megkaphatja majd a tollhegyekkel kipárnázott fotelünk egy havi ingyenes bérletjegyét. „Emmy.” A kért számok megküldése iránt intézkedtünk. 2. Mig e távolság nem apad a régire. 3. P. hadnagy? Most mi sem tudjuk! — József. 44. Egyik Magyarországra beküldött tudósítónk távirati jelentése szerint M.-on nyaralt valami virágos utcában. Bizonyára rózsás kedve volt, azért feledkezett meg rólunk. Hálából a „Hálátlanok” című rovatunkat magával nyitjuk meg. Toldy. Nem fél, hogy megveri az Isten, amért hitvány strófaíhoz e nevet merete jeligének írni?? M. hadnagy. Hogy a félpohár benzin fájdalmas hatásu volt, nem kételkedünk benne. Ép azért figyelmeztetjük, hogy máskor ne kövessen el ilyen „bak-ivást!” Poéta. Utolsónak jelzett próbálkozásán örömmel estünk túl. — Pesti gyerek. A hozzánk beküldött „szellemi morzsák”-ból egyet sem tudunk bevenni. Próbálkozzék meg talán a madaraknál. Azok esetleg hadipótcsemegének nézik és felcsipegetik. — S. I. Nagykálló. A régi előfizetése lejárt, az új még nem jött meg. Ez lehet csak az oka. Igyekezni fogunk a „nagy panaszt” a legméltányosabban meggyógyítani. Tessék nyugodtan lenni, minden számot meg fog kapni!

A CS. ÉS KIR. 65. GY. EZR. ÖZVEGY ÉS ADVA ALAPJADA



R. Strauser.

LUDWIG BAKA A VILÁGHÁBORUBAN A CS. ÉS KIR. 65. GY. EZR. EMLÉK ALBUMA TÖBB SZÁZ FÉNYKÉPPEL ÉS CSATAKÉPPEL

Megjelenik külön magyar és német nyelven. Disztes és egyszerű kiadásban. Diszkiadás 60 korona, egyszerű kiadás 40 korona. Megrendelések és befizetések a cs. és kir. 65. gyalogezred parancsnokságához intézendők: Cs. és kir. tábori posta 618.